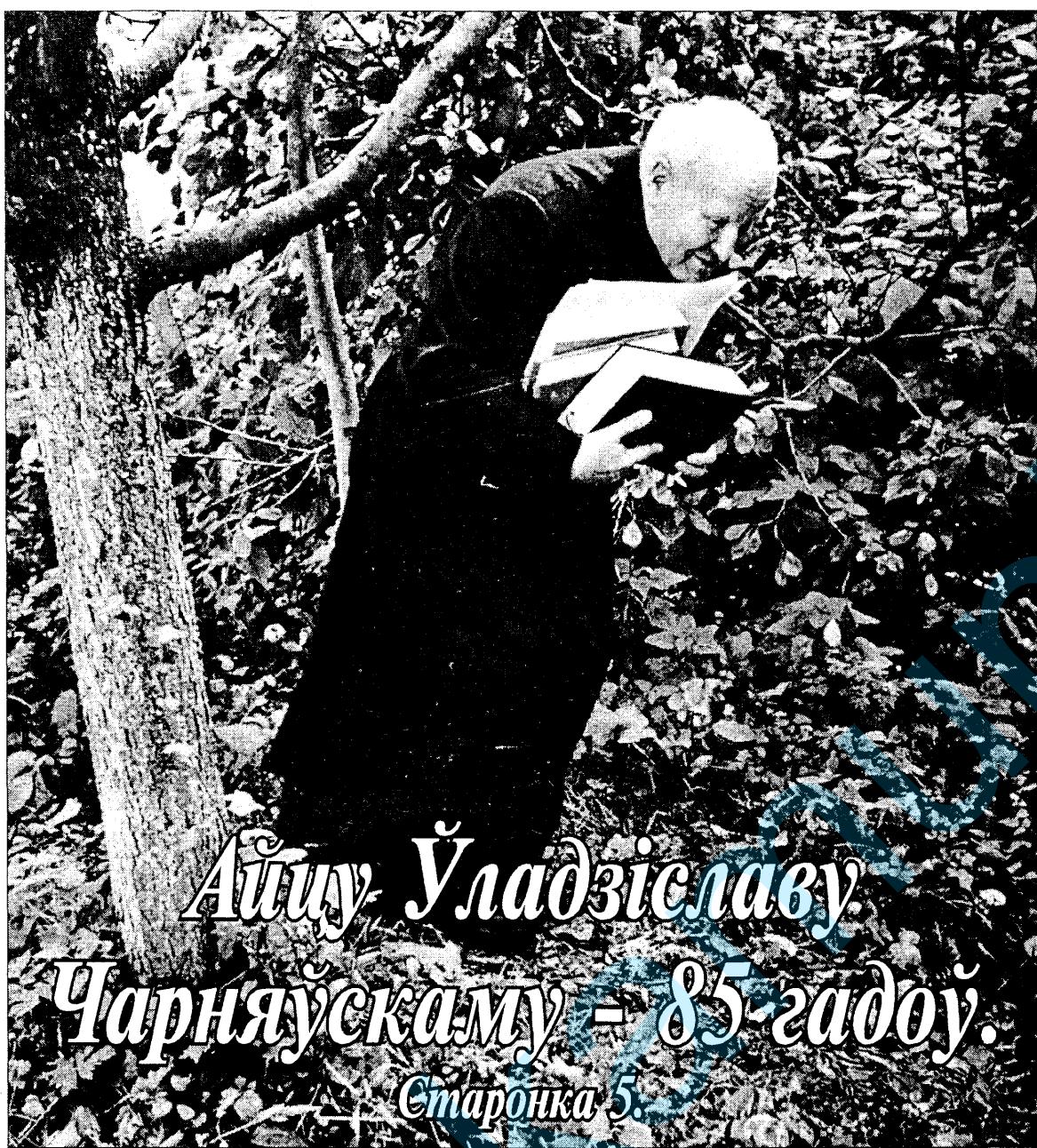

№ 4 (213) 22 студзеня 2001 г.

НАША НІВА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзесяті

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

*Айчы-Ўладзіславу
Чарняускаму - 85 гадоў.*

Старонка 5.

У сунежкі-студзені на выданыне "Нашай Нівы" ахвяравалі: Івонка Сурвілла, Юзэфа Баран, Кастусь Акула (Канада), Мэва Марон (Вялікая Брытанія), Лявон Шыманец (Францыя), Моніка Банькоўская-Цюліг (Швайцарыя), Юрка Станкевіч, Сяргей Абламейка (Чэхія), Эльжбета Смулкова (Польшча), Сяргей Папоў (Расея), Вячка Станкевіч, Кацярына Вініцкая, Алесь Субота (ЗША), Міхась Лужынскі (Аўстралія). Мы заўдзячаем выхад газеты гэтым дабрачынцам.

Падпіскаю — зручней!

Ідзе падпіска на першае паўгодзідзе 2001 году. Можна падпісацца адразу на пяць месяцаў, а можна — толькі на квартал або месяц. У любым разе гэта дасыць Вам эканомію грошай.

Раней менчукам было навыгадна падпісацца, бо «Белпошта» даставала газету толькі ў аўторак. Цяпер падпіска на шапік альбо кнігарню «Белсаюздруку» мянья ўсё: падпісчык атрымлівае нумар ужо ў пяцідзесятак (або ў любы іншы дзень кварталу, калі ён ад'ехаўшы), але мае немалую эканомію грошай. Апроч таго, падпісаўшыся, вы моцна падтрымліваце газету. Падпіска для «НН» выгадная, а прадавацца ўраздраб нам навыгадна з-за асаблівасцяў пераліччы грошай.

«Нашай Ніве» — гэта 12 старонак інфармацыі і каментароў пра падзеі ў Беларусі і съвеце штотыдня, гэта паўнакроўная беларуская культура, гэта жывы голос незалежнага беларускага грамадства. Аўтары і чытачы «Нашай Нівы» разам твораць краіну.

Падпісны індыкс 63125. Падпіска на 1 месяц каштуе 964 рублі. Для менчукой на шапік «Белсаюздруку» — 760 рублі.

Падпіску на «НН» прымаюць на любой пошце, у многіх шапіках «Белсаюздруку».

Павал Жук: жыцьцё пад агнём

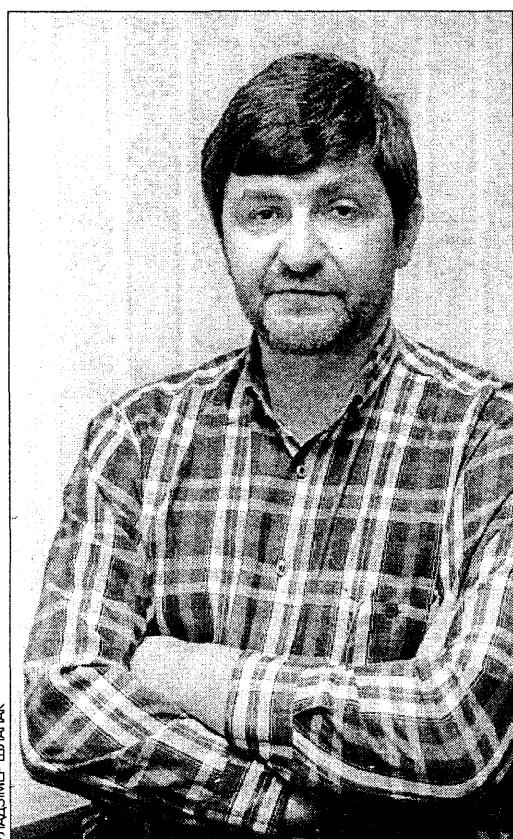
Пракуратура ўзбудзіла крымінальную справу па частцы 1 артыкулу 367 Крымінальнага кодэksu — паклён на прэзыдэнта. Нагода — публікацыя ў Інтэрнэце ды газэце «Наша Свабода» "лекарскага заключэння" доктара-псыхіятра Зымітра Шчыгельскага пра псыхічную хваробу Лукашэнкі.

Артыкул прадугледжвае пакаранье — або штраф, або пазбаўленне волі на тэрмін да 4 гадоў. Зымітр Шчыгельскі ад 1998 г. у Амэрыцы, а вось Павал Жук, рэдактар «Нашае Свабоды», у Менску. Ён не выключае, што яго могуць арыштаваць з днія на дзень, але краіны пакідаць не зьбираецца. Калі арыштуюць, кажа ён, хай тады правядуць псыхічную экспертызу, каб высьветліць, быў паклён ці не, здаровы Лукашэнка іц ўсё ж слабы на галаву.

Лукашэнкава адміністрацыя зачыніла дэзве газеты Паўла Жука — «Свабоду» і «Навіны», ягоную друкарню «Палімарк», забараніла выданыне сатырычнага аркушу «Стынгер». Газету «Навіны» судзілі за паклён на Шэймана і пусцілі з торбай, наклаўшы страшны штраф. Менавіта ў газетах Паўла Жука з'явілася народная пазма «Лука Мудзішчай — прэзідэнт» і ліст Беларускага Вызвольнага войска, якое зладзіла выбух на газаправодзе. Тады таксама ўзбуджаліся крымінальныя справы, але ня супраць Жука пэрсанальна. Жука лавілі пасля «Маршу Свабоды—1», адным з арганізатораў якога ён быў. У той раз бясстрашнаму выдаўцу і рэдактару ўдалося перахавацца.

Павал Жук нагадвае сваіх землякоў-рагулеўцаў з Навагрудчыны, кавалерыстаў легендарнага «Беларускага швадрону». Ён пастанавіў сабе весьці змаганье з дыктатарам да канца. Лявон Юрэвіч называў сваю книгу пра Барыса Рагулю «Жыцьцё пад агнём». Пра планіду Паўла Жука лепей ня скажаш.

Лёнік Кінкель

Беларускае адраджэнне пачатку 90-х выявілася багатым на праекты й парываньні, аб'ядна-ная памкненыем узяць рэванш за мінулыя паразы, выхапіць у ста-годзьдзя апошнююмагчымасць разлізаціі ўсяго нясправдженага. Менавіта таму на 2000 і 2001 гады прыпадае столькі настальгічных дзесяцігадовых юбілеяў — дзяр-жаўнасці, вяртання сымболікі, Закон аб мовах. Сярод іншых падставовых падзеяў таго часу была спроба стварэння систэмы нацыянальнай адукацыі. Яна рас-пачалася заснаваннем Беларуска-га гуманітарнага адукацыйна-культурнага цэнтра, што, пасъля доўгага блукання па пакутах, трансфармаваўся ў Беларускі дзяржаўны гуманітарны ліцэй імя Якуба Коласа, які мусіў быць пры-ступкай зь беларускай школы ў беларускі ўніверсітэт. Аднак апошнія, калі й існуюць сёння, дык толькі ў нашых мроях... Праблемы нацыянальнай адука-цыі — у гутарцы з намесынкам дырэктара ліцэю па навучальнай частцы сп.Ляўонам Баршчэўскім.

...Ствараючы ліцэй, мы намагаліся зрабіць яго ня толькі беларускамоўным, але і, у першую чаргу, неса-вецкім. Я бачыў беларускую гімназію ў Барысаве, Маладечне. Там нават пэднадрады па-беларуску праходзяць, аднак невынішчальны дух савецкасці адчуваецца вельмі моцна. Таму многія беларускамоўныя школы і існуюць толькі на паперы. Ня могуць савецкія дырэкторы і на-стаўнікі раптам зрабіцца беларусамі. Гуманітарны ліцэй унікальны ў гэтым пляні. Другая нашая ўнікаль-насць: 60% выкладчыкі — муж-чыны. У іншых навучальных установах — за выняткам хіба што праф-тэхвучэльнія — такога прэцэдэнту няма.

— Якіх бацькоў дзецы вучачца ў Гуманітарным ліцэі?

— Зблышага дзецы тэхнічнай інтэлігенцыі. У Савецкім Саюзе яна была на найвышэйшым узроўні — пэрспэктывы, ведаце, ВПК... И мно-гія, хоць у душы і былі гуманітарны, як Шулікевіч, але вучыліся на фізы-каі. І таму яны найболыш актыўна нам паставаўляюць і паставаўляюць сваіх дзяцей на вучобу. Ёсьць, натуральна, гуманітарная інтэлігенцыя, дзецы рабочых і сялянаў — і даволі многа. (Увогуле, у нас з па-за Менску вучачца больш за 20 дзяцей — у ме-жах, куды даходзяць электрычкі, бо інтэрнату свайго ня має). Ну і дзецы дзяржаўных чыноўнікаў — супра-цоўнікаў палаты прадстаўнікоў, Канстытуцыйнага суду. Вось сын сп.Марыскіна, напрыклад, сёлета паспяхова скончыў ліцэй. А была б іншай палітычнай абстаноўкай — дык усе яны пааддавалі б свае дзецы да нас.

— Многія ліцэісты ў сем'ях раз-маўляюць па-расейску. Ці адчува-еца да гэтага ў ліцэі нейкі псы-халігічны дыскамфорт?

— Нельга сказаць, што ў нас рас-сейкамоўных вучняў зараз зрабілася болей, чым было на пачатку 90-х. Прывкладна тая самая колькасць дзяцей карыстаецца расейскай мовай — калі выкладчыкі ня чуюць. Прынамсі, пры мне яны імкніцца гаварыць па-беларуску. Ніякі дзіця-чы садок, ніякая школа і нікі ліцэй на зробіць чалавека беларусам — сывядомым, беларускамоўным, калі няма адной з двух умову: або ў яго сям'я беларускамоўная, або ён робіць нейкі сывядомы выбар, мае моцную волю, характар, стрыжань і можа ісці наслупрак сваёй сям'і. На жаль, тэстай на сілу волі мы не пра-водзім, але сывядому прымеўшася час удасканалівае і думае, як бы меней «саўка» трапіла. Але трагля-юць і такі. Даволі істотная праслойка. Мы хочам шырока сказатьа пра нас і пра беларускамоўную адука-цию — давесць, што па-беларуску можна атрымліваць нармальныя веды і быць наперадзе.

— Што, па-вашаму, мае боль-шае значэнне — беларускамоў-насць або ўласна беларускасць? Як Вы ставіцеся да расейскамоў-

ШТВ беларусчыны

Лявон Баршчэўскі: «Сярод выпускнікоў ліцэю літаратары Міхася Ба-ярын і Сяргей Патаранскі ўжо выдалі свае кнігі. Павал Баркоўскі, філ-заф, друкуеца ў часопісе «Фрагменты». У папулярным маскоўскім сэ-рыяле «Ускореная помошь» адну з ролей грае наш выпускнік Раман Падаляк. Вера Шыпіла — актрыса ў Тэатры беларускай драматургіі. Ся-ржук Сматрычэнка — перакладчык. Ільля Сін — адзін з заснавальнікаў «Бум-Бам-Літу». Старшыня «Маладой грамады» — Тацьцяна Алесіна. Старшынём Задзіночаныя Беларускіх Студэнтаў быў Алег Міхалевіч. Журналістка шмат — Багдан Арлоў, Марыя Шахаўцова, Віктар Мухін. Журналістка шмат — Багдан Арлоў, Марыя Шахаўцова, Віктар Мухін. Журналістка шмат — Багдан Арлоў, Марыя Шахаўцова, Віктар Мухін. Журналістка шмат — Багдан Арлоў, Марыя Шахаўцова, Віктар Мухін.

ных нацыянальна сывядомых беларусаў?

— Я разглядаю іх моўную пазы-цию як пераходны этап. Калі яны ўсъведамляюць сябе беларусамі, патрыётамі, яны непазыбежна рана ці позна вывучаць мову і будуть ёй карыстацца — ніхай не ва ўсіх, але, прынамсі, у многіх жыццёвых ситуа-циях. Можа я скажу крамолу, але калі на краме будзе напісаны па-малыкай «Овашчы» — гэта будзе лепей, чым калі гэта будзе па-расей-ску. І калі ёсьць трасянка — ніхай будзе трасянка, галоўнае, каб чалавек усъведамляў сябе беларусам, а пытанні культуры мовы — яны складаныя, стагодзьдзялі ўмацоўваюцца. Перш за ёсць — самаідэнтыфіка-цыя, а астатніе прыкладзенцы, у тым ліку ў цікавасць да мовы.

— А з чым сібе ідентыфікація? Напрыклад, ва Ўкраіне зараз на дзяржаўным узроўні падтрымлі-ваеца этнографічна-побытавы варыант патрыятызму.

— Наш ліцэй адразу ствараўся як зўрапейская, несавецкая, беларус-кая ўстанова, і за ўзор браліся фран-цускія пляны й праграмы, дастаса-ваныя да нашай рэальнай ситуацыі. І у нас тут каляротаў, веялак, куткоў этнографічных няма. Я не выклю-чаю, што ў якой-небудзь Вялей-цы на гэтай аснове яшчэ можна не-шта збудаваць, але ў цэнтры Менску — гэта небяспечны шлях. Дзецы гарадзкія прыходзяць, яны кампута-рам валодаюць, інтэрнэтам... Канеч-не, ёсьць дысыпліні адмысловая, мы там тлумачым, якія прылады для чаго прызначалася, паказваем ма-люнкі — проста каб дзецы ведалі. Але арентуемся мы на іншай — на ўзроўні нармальнага элітнага зўрап-ейскага ліцэю.

— Як Вы ставіцеся да ідэі ства-рэння Нацыянальнага ўніверсите-ту?

— Ідэя пэрспэктыўная, аднак пат-рабуе базавай адпрацоўкі. Адным махам ўніверситету на зробіш. У нас на гэты момант напрацаваная кан-цепцыя для ліцэю — мы ведаєм, чаму вучыць і як. Зменіцца палі-тична і эканамічна ситуация, вынікне патраба падзяліцца дос্বе-дам — мы ўжо ведаєм, што рэка-мэндаваць. Дарэчы, адсунгасць канкрэтных мэтадычных беларуска-

ва, выдаем атэстат дзяржаўнага ўзору. Гэта прыцягвае вучняў.

Акрамя таго, павінна быць база. Мы па кругліцах стваралі бібліятэку — пасля бібліятэкі імя Ф.Скарны-еў Лёндане лепшай беларускай бібліятэкі ў сувеце няма. І гэтым павінен быў займацца Калегіюм. Трэ-думыць пра базу, пра катэдры. На жаль, іх фінансы, відаць не дазва-ляюць ім гэту грабіць. Ішлі перамо-вы, каб ён працаваў на базе ліцэю, але на той час мы самі былі ў вельмі цяжкай ситуацыі, нас выганялі з будынку, і магчымасць пусціць да сябе Калегію не было.

— Што дапамагло ліцэю ўтры-мачца на Кірава, 21?

— Гэтае месца мела для нас над-звычайнэ значэнне, бо без свайго будынку, і тым больш без гісторы-чыннага будынку, ліцэй ня здолеў бы стаць тым, чым стаў. Такі ўстано-віў нельга зъмяшчаць у савецкіх школах. Сама атмасфера павінна спрыяць таму, каб дзецы адчувалі сябе трошкі іншымі алі звычайніх «сяроднестыстыхчных» вучняў. А ўтрымацца дапамаглі два чыннікі. Па-першым, за дэзюром сотнямі дзе-цей стаяць чатырыста бацькоў. Для ўлады раздуваць гэту ситуацыю далей было небяспечна. Мы за дэзье гадзіны пікету збиралі па чатырыста подпісаў ў падпаковых людзей. Прыйчым падпісаліся і малайцы, і кітайцы... Усе разумелі, што дзецы ў бацькоў бароніць права вучыцца. Па-другое — я сам, праўда, на бачыў — але ёсьць чыноўнікі, якія бачылі на скарсе, скіраванай у выкананчы сакратарыят СНД, рэзалацію Барыса Беразоўскага: «Разабрацца». А для беларускіх чыноўнікаў подпіс мас-коўскага начальніка заўсёды быў галоўным, вырашальным фактаратам, і пасля гэту гравіру патроху зак-рылі. Дык у дзяржаўных структурах былі ёсьць людзі, якія нам дапама-гаюць. Часам паперу, скіраваную супраць нас, хавалі кудысь далёка пад сукно, і яна гублялася з кан-цамі. Зь Міністэрствам адукацыі ў

вышлі вельмі неблагія беларуска-моўныя падручнікі па хіміі, біялогіі, матэматыцы. І гэта мае надзвычайнэ значэнне, бо, калі ганарапа-задрнік складае 80 даляраў, яна думайце, што ўсе кідаюцца і пішуць.

— Ці падтрымліваеца ў ліцэі традыцыя Дня мовы, прапагандава-ваная калісці «НН»?

— Калі вы пісалі пра Дзень мовы, у другі дзень кожнага месяца мы вучнямі пра гэта нагадвалі. Потым мы перасталі згадваць, і мы пачалі забывацца. Хаця, вядома, для наша-га ліцэю гэта ня тар акутальная — у нас тут усе дні павінны быць днімі мовы. Іншыя пытаныне — ці гаво-рыц чалавек па-беларуску за ме-жамі навучальнай установы. Многія не баяцца. Дарэчы, колькасць беларускамоўных вучняў не зменяла-ся, незалежна ад палітычнай кан-юнктуры, ні за часоў Шушкевіча, ні за Лукашэнкі. З 22 вучняў групы калі 8 карыстаюцца мовай ня толькі на ўроку.

Запісаў Андрэй Скурко

Рыгор Барадулін

Са стагодзьдзяя устагодзьдзе

Беларускому дзяржаўнаму гуманітарнаму ліцэю імя Якуба Коласа — на падліткавы юбілей

Ліцэйны цэх,

Ён гартуе мэтал.

Ліцэйны съмех,

Ён шмату пыху.

Гранітны абрушыцца п'едэстал,

Калі ўзвышае ён помнік ліху.

Ліцэй Беларускі:

Гартуе ён

Дух незацугляні і дужы.

Рунецьме плён

Няскораных дзён,

Адчыніца,

Каб айчыніца, душы.

Ад вайкалацства

З усіх панацэй

Адзіная дзейная панацэя —

Супрацьхалуеўскі

Вяльможны ліцэй,

Дзе подласьць і здрадніцва

Не сыце.

Што ж, цемра съляпая,

Гусьцей і люцей.

Даўно пад табой

Падгнівае калодзьдзе.

Жыве Беларусь!

(Чуеш ты, ліхадзей?)

Жыве Беларусі Вольны Ліцэй,

Пераходзячы са стагодзьдзя ў

стагодзьдзе!

Беларускаму Ліцэю

Дарагі сябры й аднадумцы — стваральнікі Ліцэю, настаўнікі, вы-пушкнікі й, ведама, цяперашнія ліцэйсты!

Арыстотэль Лукею — Найпершы Ліцэй — для старажытных грэкаў быў сугучны Апалёнаваму элітэту Лукею-ніс — «Святлародны». Беларускі Ліцэй паўстаў да жыцця, каб несці съвято Беларусчыны ў съвеце, а сусветную культуру вучыцца спасціца. Беларускім вучыцца, якія беларускім вучыцца. І ўжо сёньня бязь некалькіх пакаленінь ліцэйскіх выпускнікоў нельга ўяўіць сабе сучасную беларускую навуку, культуру

Праекты веку ў Беларусі XX ст.: перавернутыя піраміды бетону, спыненая рэкі... З вышыні часу колішнія грандёзныя задумы і здзісьненыні выразна падзяляючца на свае і чужыя. На тыя, што рабіліся з думкай пра гэтую зямлю, яе людзей, іхны дабрабыт, здароўе і славу, і тыя, што задумліліся дзеля невядома чых ідэалёгіяў, а гэтай зямлі і ёе людзям прынеслы адно страты. Мы можам ацэнываць тыя праекты па выніках.

Сыпіс грандёзных задумай можна дапоўніць сацыяльнымі: калектывізаціяй урбанізацыі, вынішчэнне нацыянальнай інтэлігенцыі і ліквідацыя непісменасці, татальнай русіфікацыі. Курапаты — таксама, чым не праект веку? Але ў каго паверненца язык называець яго беларускім? Калісьліны праект — рэформа правапісу 1933 г., якая пазбавіла беларускую мову яе самаўзнаўляльных магчымасцяў.

У журботовым пераліку грандёзных аntyбеларускіх і аntyкалавечых «здзісьненіні» можна знайсці матываціі хіба што для падтрымання пачуцця шматлакутнасці беларусаў. Зірніце ў кнізе рэкордаў Гінэ-

са, чым слáуная ў съвеце Беларусь: саме вялікае балота, самая вялікая магіла, самая вялікая экалягічная катастрофа... і ўсё.

Маючы такі досьвед здзісьненіні — сваіх і чужых — мы можам разважацца і аб праектах будучыні, XXI ст. Пасля разнастайных акупацыяў папярэдніх вякоў Беларусь можа шматкроці заявіць пра сябе не бетоннымі будынкамі самых вялікіх вакзалаў, а менавіта аднаўленнем зыншчанага і стражанага. Адраджэннем мовы. Аднаўленнем гісторычных гарадоў. Вяртаньнем стражаных рэдкіх жывёлаў... Наўрад ці ў рэчышчы нашага душэнага поклічу будзе стварэнне самай вялікай у съвеце рэтрансляцыйнай мачты або самай высокай навагодняй ялінкі, як гэта зрабілі нацыянальна дасыпельня палікі і літоўцы. Самым галоўным праектам для нас стане фармаванье самых сябе як пайнавартасной нацыі — са сваёй гіерархіяй каштоўнасцяў, съветапоглядам і ўяўленнем пра сваё месца сярод іншых. Прывядзем у парадак сябе янацю, тады зможам гаварыць і пра грандёзныя праекты на дзіва ўсуму съвету.

Сяргей Паўлоўскі

Сяргей Харэўскі

Новы чыгуначны вакзал у Менску — звыклы ўжо шэра-бетонны даўгабуд — раптам паўстаў у сваім парадынім выглядзе. Ад відовіща заняло дух. Сылячуася съвятыло зь велізарнай шклянай спаруды, нібы паліарнае звязынне, асьвятляла цёмны, пануры горад за плячыма...

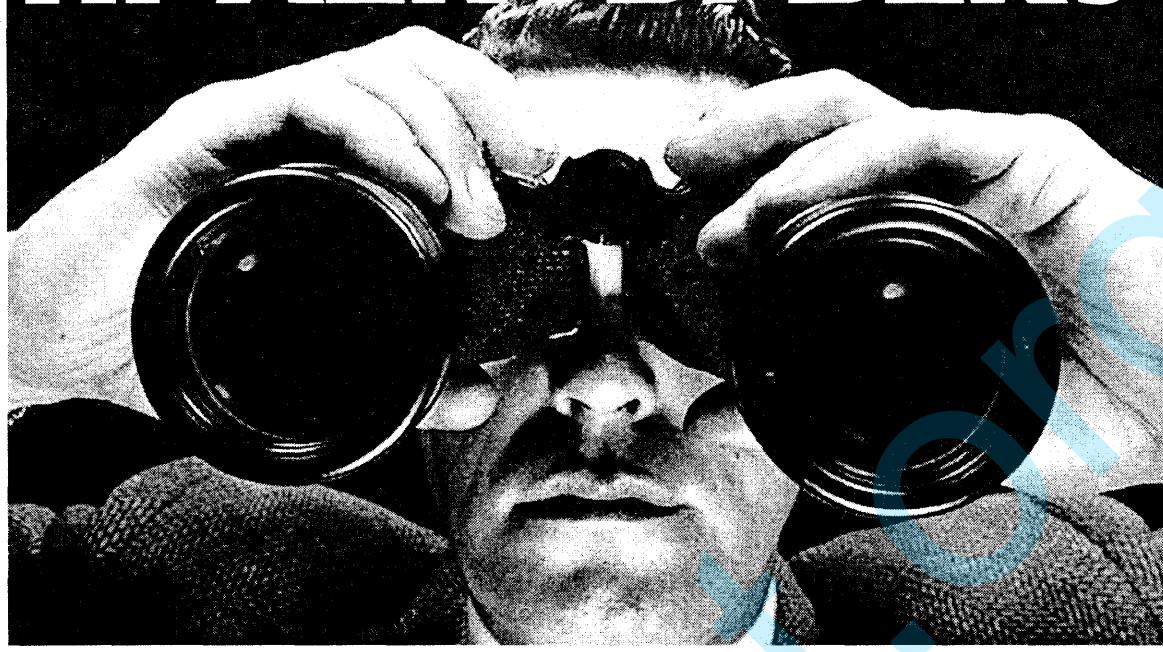
Валтузня вакол вакзalu пачалася разам з 80-мі. Тады ў падліках атрымлівалася, што праз Менск прайджаюць мільёны пасажыраў, і з году ў год гэтая пльынь мусіць нарастыць. У галоах машэраўскага кіраўніцтва залунала ізэя стварэння новага вакзалу. Брама краіны, натуральна, мелася быць найбуйнейшай у СССР. І калі ў перастройку інтэлігенцыя пачала выступаць супраць зносу старога вакзалу («Колішні Віленскі — зьберагчы!»), было ўжо позна. Адзінае, што зрабілі за Кебічам, гэта адабралі будаўніцтва ў ленінградскіх архітэктараў. Тыя пасыпелі зрабіць адно адміністрацыйны корпус з бетоннай блямбю невядомага цяпер ужо прызначэння. Утольтада ад грамадзкасці ўрадоўцы з архітэктарамі неяк разбраліся міжсобу. Дакончвалі праект ужо менчукі, пад кіраўніцтвам архітэктара Бялянкіна. Прычым толькі адзінкі зь беларусаў ведалі, чым жа завершыцца гэты даўгабуд, што расцягнуўся амаль на 20 гадоў...

Ня ведаю, ці чулі будаўнікі менскага чыгуначнага вакзалу пра «Крышталёвы палац», будынку са шкла, пабудавану ў Англіі дойлідам Джозэфам Пэкстанам яшчэ ў 1851 г. Але ведаю пэўнам, што новым словам у архітэктуре самы вялікі вакзал Беларусі ня стаў. Ня сталі гэткім «словам» і астатнія архітэктурныя «праекты стагодзьдзя», замудненія за Машэравым, які сам надта любіў слова «эпахальна». і ледзь-ледзь закончаныя цяпер. Самы вялікі ў СССР аэрапорт, праўда, гэтак і не паднімі. Пагатоў і лётатэц пакуль мала хто можа. Не дабрабілі мэтро, бо яно па-ранейшаму стратнае. Гэтак звана 3-я лінія пакуль існуе толькі ў кроах. Не далі Мусінскому разгарнуцца па ўсёй Нямізе, дакладней, іншоу не хапіла грошай. Пабудавалі толькі палову ягонага праекту. Дык той даварышаць давялося ўжо «Макдональдз».

А вось Палац рэспублікі стаіць. Праўда, ня гэтак, як хацелі ягоныя будаўнікі. Адзін з праектантаў, Шабалін, наракаў: «Сёння, як гэтага, ансамблю галоўнага пляцу гораду няма. Пляц падзелены трывубнай, балюстрадай і сквэрам на дзве часткі. Яго трэба візуальна пашырыць, каб добра было відаць Цэнтральны Камітэт кампартыі». У тым ЦК КПБ цяпер прэзыдэнтура, а Палац, які прывізываўся да таго будынку ў панеце цяпер над навакольлем, і праўда стаіць абы-дзе. Пры-

ТЭМА

ШРАЕК ГДЫ ВЕКУ

Адроджаны зубр

намі, галоўным пляцам гораду гэтае месца не назавеш...

Ня надта пашанцавала беларускім дойлідам на мяжы XX і XXI стагодзьдзяў. Будавалі, праектавалі нешта, як тай казаў, «эпахальна». А ў выніку — усё недаробленое. Дый славы няма. Нашмат больш пашанцавала іхным папярэднікам. Задумай Лангбард Дом ураду, Дом афіцэрў ды Опера. Няма праблем! Зруйнавалі дзясяткі кварталаў, пусцілі на друз 5 цэрквяў, расчысцілі пляцы... Усе будоўлі занялі толькі 5 гадоў! І Менск зымніўся радыкальна. Зымніўся бы яшчэ болей, ажно нешта ня зладзілася... Раптам прыдумалі перанесці сталіцу Беларусі ў Магілёў. Нагадаю, Менск тады быў пад самай польскай мяжою. І пагаворвалі, што палікі з Радашкавічамі могуць дастэрпіць прамой на водкай. Словам, трэ было съутыцца акругліць. І калі ў 36-м выйшла пастанова пра перанос сталіцы, яе пабудавалі за 2 гады! Чым не праект веку? У Магілёве расчысцілі калясальны, нават па цяперашніх мерках, пляц ды стварылі плошчу з грандёзным архітэктурным комплексам у духу найноўшага, як на той час, стылю — канструктыўізму. Сюды ўжо перавялі былі НКВД, ведомствы, пачалі збіраць нацыянальны музэй, куды патрапіў, між іншым, і адкуль зынк назаўсёды Крык Эўфрасінні Полацкай. Але раптам усё павярнулася ў іншы бок. Была растаптаная Польшча, і БССР прырасла з Захаду. Сталіцай застаўся Менск.

Нямала «праектаў стагодзьдзя» выдумлялася ў міжваенны час і па заходніх бок мяжы. Самы грандёзны — пабудова транспалескае шашы. Ад Берасці праз Пінск і да савецкай мяжы... Некалі выкладзеная бетоннымі брукамі, яна ды сёньня спраўна служыць людзям. Да сёньня паслугоўваюцца беларусы й

тысячамі школьнікамі, што былі пастаўленыя за палікамі ў пачатку 30-х ледзь на ў кожнай вёсцы. Быў такі плян — даць кожнаму дзіцёнку ў Польшчы пачатковую адукацию за дзяржжаўны кошт... Былі, праўда, і дзіўнатавыя польскія праекты. Напрыклад, пасадзіць лес уздоўж савецкай мяжы. Паадсяялялі багата народу, засадзілі ялінамі палі. Кавалкі таго лесу ў цяпер шумяць паміж Негарэльскай і Стобуцамі, пад Радашкавічамі ды далей. Мабыць, колішнюю польскую мяжку, дзякуючы таму лесу, добра відаць з самалёта... Нагуя за палікамі было рэалізавана багата экалягічных праектаў. Напрыклад, створаны Вялікі запаведнік у Налібаках, дзе аднавілі статак дзінеляў, былі зробленыя жорсткія заходы дзеля зберажэння ўзялісця Нарачанскіх ды Braslauskіх азёраў. Але самым неверагодным сярод усіх праектаў стагодзьдзя стаў праект аднаўлення зубра.

...Белавеская пушча, дзе спрадвечу гадаваліся лясныя волаты, за часоў Расейскай імперыі стала стрэльбішчам для цароў-імпэратораў. Толькі першое ў XX стагодзьдзя пальваныне амаль дацьчыту вынішчыла тутэйшую файну. На падэху цара Мікалая II, якога расейская царква ўважае цяпер за съвяту, у жніўні 1900 году ў Белавежы было забіта 40 зуброў, 53 алені, 26 ласеў, 36 даніеляў, 325 казуляў, 138 дзікоў... Неверагодныя лічбы. Калі ж улічыць, што Мікалаі II пальваў тут і раней, дык можна пэўна съцвярджаць, што вынішчэнне зуброў — гэта зблізшага ягоных рук справа.

У часе першое сусьветнае вайны немцы, якія працяглі праз пушчу, каб лацьевай вывозіць пушчаны лес, расстрэльвалі зуброў з кулямётам. У 19-м годзе быў забіты апошні вольны зубр у съвеце. На 24-ты год у заапарках Эўропы засцялося 45 зуброў, сярод якіх было толькі блізу 10 чыстакрўных белавескіх. З 29 году пачаўся беспрэцэдэнтны праект аднаўлення на волі жывёлы, якай ўжо апынулася за мяжой вымірання. За вялізную горы ў Белавежы сабралі некалькі здараўейшых асобінай і шляхам скрыжоўвання ўзялі сэлекцыі аднавілі від найбуйнейшага звяяра ў Эўропе. Навукоўцы здолелі зрабіць цуд. Пад 1941 год у Беларусі ўжо быў статак сапраўдных дзікіх зуброў — 19 асобінай. Цяпер пагалоўе зуброў у

съвеце складае 2 тысячи, блізу чвэрці зіх — у Беларусі. І гэта ад рэсы поўнага небыцца! Нідзе ў съвеце падобныя праекты не завяршаліся гэтак пасльпяхова.

...Натуральная, грандёзная праекты былі зреалізаваныя па апошніяй вайне. Гэта ўзбудаваныя гарады зь велізэннымі плошчамі, даўжэзнымі праспектамі. Гэта ўзбуджэнне энэргетыкі. Скажам, толькі за першое паваеннае пяцігодзьдзе былі пабудаваныя 20 электрастанцыі! Альбо: за той жа тэрмін збудавалі 12 рачных вэрфяў і расчысцілі ды суднаходства 3 тысячи кіламетраў рэк!

Што да праектаў, якія так і засталіся ў праектах, дык самай грандёзной была ідэя Балтыйска-Чарнаморскага канала. Паводле яго падтапленне траплялі 15 раёнаў Беларусі, а сам канал мусіў пралягаць праз Салігорск. Гэта каб грузіць калійныя ўгнаені і — проста ў мора! Каб так сталася, Эўропа пештаварлася ў выспу, у літаральнym сэнсе. А беларускі дзеяцілі памамкамі махалі б трансатлянтычным лініям, што праплывалі б праз родны край. Але не хапіла грошай. Ня зыдэсніўся ў іншы каліяльнікі праект — авбалаваныя Прыпяці і татальнай мэліярацыі Палесься. Ізоў забракла сродкі. Ці, можа, прыслухаліся да бурных «перастроечных» пратэстуў, як і ў выпадку з Дзёўянскай ГЭС, якую хапілі пастаўныя на мяжы 80-х і 90-х, таксама затапішы ладніны кавалкі беларускай ды латвійскай землі...

Было ў колькі сымпатычных савецкіх праектаў. Напрыклад, праект рэгенэрацыі Верхняга Гораду ў Менску. Меліся адрадзіць ратушу, бажніцы, дзясятак даўно стражаных дамоў. «Увалі!» ужо немалыя сродкі, адсялілі сотні сем'яў, падрыхтавалі будаўнічыя пляцоўкі, развесілі транспаранты з указаным тэрмінам сканчэння будаўнічых праектаў: 1992 год. Каб зыдэсніўлілі своечасова, быў бы й сапраўдны «праект стагодзьдзя», а Менск можна было бы ставіць у адзін шэраг з Варшавай і Гданьскам. Але... Дамы без гаспадароў пакрысе разбурыліся, і канса будаўнічай валутыні там не відаць дагэтуль. Сёньня наагул пастаўленая пад сумнёў мэтазгоднасць аднаўлення стражаных аўкектаў. Сам галоўны беларускі рэстарант, спадар Буноўскі цвердзіц, што ацэнівае будаўнічыя работы ў Верхнім Горадзе «на троечку»...

Але многія савецкія праекты ўсё яшчэ вярэздзіць душы наўрымысілі вага беларускага чынавенства. Напрыклад, праект узлавенне атамнае электрастанцыі «Дружба народоў»... Наўрад ці хто сёньня можа шчыра захапляць бязглазым мэмарыялам у Берасцейскай кропасці альбо добраахвотнікамі пад'яджаніем да Кургану Славы... А самому вілікаму габелену мастака Кішчанкі так і не знайшлося месца. А як знойдзеца, дык гэта, бадай, асабліва нікога ня ўрэзіць.

А вось з якім матэрыяльным даробкам Беларусь увайшла ў сусветную гісторию — дык гэта з адраджаным зубрам. Яго павыблічыўніцы, а ў беларусаў хапіла і дабрыні, і розуму, каб перадаць гэты цуд прыроды націгадкам. Дзякуючы зубру, нікто ў съвеце, з тых, хто знаёмы з драматычнай гісторыяй ягонага вяртання, ня скажа, што Беларусь на вартая ўвагі і пашаны.

Думалі – ня ведае

Стан съледзтва ў справе зынкнення Завадзкага

Сытуацыя з расьсьледаваннем зынкнення Завадзкага становіцца крэтычнай, — прага ў інтервю БелаПАН заяўіў Павал Шарамет. Паводле ягоных звестак, съледчая група, якая займалася расьсьледаваннем, знаходзіцца на мяжы роспушку. «Съледчыя КДБ фактычна адхілены ад справы. Адхілены і съледчы МУС», — сказаў Шарамет. Паводле ягоных звестак, съледчая група разыбрала адразу некалькі злачынстваў, ва ўчыненіі якіх падзаюцца былы афіцэр «Алмазу» Валеры Ігнатовіч, баец гэлага ж спэцадзелу МУС Максім Малік і іншыя асобы: забойства прадпрымальнікаў у Жодзіне й Барысаве, забойства прадпрымальніка і яго прыёмнай дачкі ў Мар'інай Горцы, забойства азэрбайджанскай сям'і ў Менску, зьбіцьця кіраўніка кантрольна-рэвізійнага ўпраўлення Міністэрства культуры Грыгор'еву, забойства кіраўніка беларускага аддзялення РНЕ Глеба Самойлава, выкраданье Завадзкага. Усе злачынствы ўчыненыя рознымі людзьмі, але ўсе яны ўваходзілі ў адну злачынную групу. Ігнатовіч, паводле словаў Шарамета, «быў

адной з ключавых фігураў». Сам Ігнатовіч, які знаходзіцца ў съледчым ізоляторы, сваёй віны не прызнае, адмаўляеца хадзіць на допыты, куды яго даставаюць на насліках, выгуквае «Няхай жыве прэзыдэнт Лукашэнка!» і пагражае съледчым «выразаць» іх сем'.

Справа па забойствах у Жодзіне й Барысаве ўжо фактчына завершана і, можа, хутка ёсць перададзена ў суд, «калі яе не замаўшы», адзначыў Шарамет. Гэтыя злачынствы маглі быць раскрытыя пару месяцаў таму — съледчыя выхадзілі на падазровых, у прыватнасці, байда «Алмазу» Маліка. Але іх спынялі. Ды і ў саміх съледчых узынакі сумневы: усё ж пад падазрэннем аказваліся супрацоўнікі элітнага аддзелу МУС.

На стадыі звязрэння справа з Мар'інай Горкі. Замінка ў тым, што адзін з асноўных съведкаў — таксама былы баец «Алмазу» — ціклер жывае ў Ізраілі. «Усё залежыць ад пазыцыі цяперашняга генпрокурора Шэймана і міністра Навумава», — сказаў Шарамет. У гэтых сгравах ёсць съведкі, што пазнакі некаторых забойцаў, речавыя і іншыя доказы.

Паводле БелаПАН

Галіна Русак. Падманлівая прыгажосьць Чарнобылю.

Выставка памяці

З студзеня ў Нью-Ёрку, у галерэі SOHO-20, што месціцца ў багемнай частцы Мангетэну, адкрылася выставка памяці мастакі Галіны Русак. Народжаная ў Наваградку, нашая зямлянка трапіла ў ЗША падлеткам, вышэйшую ёдукацыю — у галіне бібліятэчнай справы і гісторыі мастацтва — атрымала ў Ратгерскім універсітэце. Была дырэктарам мастацкай бібліятэкі Ратгерскага ўніверсітэту. Экспазіцыя мае рэтраспектыўны характар — у ёй прадстаўленыя яе полотны 80-90-х гг., так і графічныя працы з поўніх год. Карціны можна будзе пабачыць да 27 студзеня. Адзінай у Беларусі выставка твораў Галіны Русак адбылася ў Менску ў 1992 г.

Алесь Кудрыцкі

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

ЧАС	kHz	ХВАЛІ	ЧАС	kHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	7190, 9615 15460	41 31 19	22:00-23:30	6010, 6170 9845 5995 7295 9750	49 31 49 41 31
			06:00 - 07:00		

Сярэднія хвалі — 576 і 612 кгц

Адрас: 220005 Менск-5, п/с 111; Vinohradskaya 1, Praha 110 00 CZ

Інтэрнэт: www.svaboda.org

НАСТРОЙЦЕСЯ НА «СВАБОДУ»!

Дзе варта быць

у Менску

Польская кінастужскі

У студзені Польскі інстытут у Менску працягвае добрую традыцыю паказу ў шэздзёні ў польскага кіно. 24 студзеня ў малой залі вучбнага тэатру Беларускай акадэміі мастацтваў — стужка Андрэя Вайды «Беразыня» (шматлікі прэміі МКФ). Перакладу няма. Пачатак сэансу а 19-й, уваход волны.

Б.Т.

СТАДЫЁН «ПРЫПЯЦЬ»

У Пінску амаль скончанае разбудзенне так і не дабудаванага адміністрацыйнага будынку на стадыёне «Прыпяць». Цагляны гмах на стадыёне часткова пабудавалі ў 92—93-м — зрабілі сцены, дах. Потым будоўлю на некалькі гадоў «замарозілі». А калі сабраліся ўжо распачаць унутраныя работы, аказалася, што будынак трэба зносіць — аўтарытэтная камісія пастановіла, што ён пабудаваны так званым «гаспадарчым спосабам» увогуле без праекту(!), са значнымі парушэннямі, і можа разваліцца. Колькі каштавала будоўля, невядома. Знос каштаваў калія 13 мільёнаў руб. Вінаватых не знайшли.

Б.Т.

Хрысьціянства
у мастацтве

17 студзеня ў Нацыянальным мастакім музее адкрылася выставка «Помнік хрысьціянства ў плястыцы і жывапісе Беларусі 15—18 стст.». Выставка прысвечаная пачатку новага тысячагодзіння і 2000-годзіння хрысьціянства.

у Браслаўскім

Браслаўскія Каляды

Да канца студзеня ў Браслаўскім музее (Віцебская вобласць) будзе працаваць выставка «Калядныя ўзоры». Выставка ўжо паспела стаць традыцыйнай, бо ладзіцца пяты год запар. Адкрывалі яе напярэдадні Новага году — паказвалі сапраўднае калядаванне. На выставе прадстаўленыя працы народных майстроў з усіх Браслаўшчыны. Можна падзівіцца на ўзоры ганчарства, пляценіні з саломкі, лазы.

Алесь Кудрыцкі

ВОДГУКІ

ПСЫХАПАТЫЧНА МАЗАІКА

Правільна вы напісалі, што гэта нядобра — публікація дыягназ. Але, на мой погляд, гэта тычыцца звычайніх людзей. А вось наоконтых, хто займае высокія пасады, ад іх звязаньні, паводзіні аздымаюць вялікай колькасцю людзей, нават краіна — такі людзі разам зь вялікімі пасадаў атрымліваюць вялікія і шматлікія абавязкі. Сярод іх — быць сумленным і адкрытым. Калі я давяраю (я, напрэклад, не давяраю) кандыдату ў дэпутаты прадстаўляць мае інтарэсы на ўроці рэйні, гораду, дык гэты дэпутат падае, прынамсі, дэкларацыю сваіх даходаў. А што казаць аб прэзыдэнце? Мы павінны ведаць ўсё — і стан задаруя таксама. Французы нядайна напіралі вуши, калі іх галоўныя чхуну на ў час. Амэрыканцы таксама — яны, трохі перабольшваюць, але трываюць слушнага напрамку: займаючы высокую пасаду, чалавек атрымлівае вялікія абавязкі, і павінен падпрадкоўніцца шматлікім патрабаванням. А ня так, як у нас: «пасада — прывілей, а абавязкі свае я прыдумаю сам». Вы маеце рацыю і ў тым, што Беларусь — не цывілізаваная краіна, і дэмакратычныя

падыходы й разважаньні ў нас не-прымальныя. Таму, пэўна, гэта публікацыя ў «НС» — брудны прыём: «тэта ная нашыя мэтады, а іхны».

З другога боку, як інаки паведаміць людзям пра хваробу галоўнага спарту? Улічваючы новы кодэкс, паводле якога кожнае слова пра ППРБ можа трактавацца як паклён ці абразу?

Зыміцер Лапцёнак, Менск

МАЛАЙЦОМ «НАША СВАБОДА»

Мяне абурыла ваша рэакцыя на артыкул у «Нашай Свабодзе». То, пра што мэдікі шанталіся на кухнях, газата наважылася надрукаваць. І вось замест таго, каб падтрымка «НС», вы кідаецте ў яе свой камень. Лепш бы вы прамаўчалі, як гэта робіць «Народная Воля».

Складаецца ўражанне, што акупацыйная ўлада з большага задавальненіем, «вось толькі вяроятно трохі мулё шыю, але трываць можна». Толькі чамусыці Разанава зъехаў з краіны, на втымаў.

Пазыцыя старонінага назіральніка вельмі выгодная, але ці слушнай?

Віктар Лісоўскі, Менск

АДКРЫТЫ ЛІСТ СУПРАЦЬ ПАБУДОВЫ НАФТАПЕРАПРАЦОЎЧАГА ЗАВОДУ

Мы, грамадзяне Беларусі, сябры шэрагу грамадзкіх аўтаданніяў, дасылаем гэты ліст усім, каму неабязкава лёс Беларусі, а таксама тым, хто павінен вырашыць праблему, але якой гаворка пойдзе ніжэй.

27.09.2000 г. у выканкам Віцебску быў пададзены ліст супраць пагрозы, якая будзе парушаць экалагічную прадпагнавану ў рэгіоне. Пагроза гэта — пляны будаўніцтва гольдзінг «Лукоіл» і Цюменскай нафтагазавай кампаніі нафтаперарапрацоўчага прадпрыемства ў СЭЗ «Віцебск». Адказу на гэты ліст не было атрымана.

Расейскі бізнес не цікавіцца тым, што ў нашай моладзі і насељніцтве ў цэлым катастрафічна горшае здароўе. Так съведчыць справаздадчы прызыўных мэдкамісій, а таксама вынікі штогадовых прафіляктычных аглядоў.

На гэтым фоне цынічна выглядае публікацыя ў гарэдзкай газэце «Віцьбічы» ад 20 ліпеня 2000 г. У артыкуле малююцца прывабныя пэрспэктывы напаўненія дзяржаўнага бюджету на два мільёны даляраў штогод за кошт функцыянальніння вышэйзначенага прадпрыемства. А ў якіх адзінках тады лічыць здароўе, якое будзе стручана хыарамі Віцебску?

Сёньня наша дзяржава — самы буйны прадпрымальнік, які ўсё ўзяў у свае руки, і, як вынік, з вышэйзначенага падзяліцца. Але, як думаю, ўсё ўзялося ўсё ўзялося.

Зыходзячы з гэтага і не спадзючыцца на вырашэнне дадзенага становішча ўладамі, група грамадзянінай Віцебску стварыла ініцыятыўную групу, якая ўжо сабрала калі пяціццоў падпісаў супраць пляніруемага гольдзінга «Лукоіл» Слаўбаданам. Дэяньнікам быў на сутрэчы ў міжнародны сакратар Кам-

СПРАВА НА ЧЫГІРА

Паводле МУС, у лічынені да М.Чыгіра расьльвеніца чарговая крыміналная справа. Яго вінаваціць у няявіліце падаткаў падчас працы ў Маскве прадстаўніком нямецкага канцэрну. Чыгіру далі пэўныя тэрміны на то, каб ён «аддаў грошы», аднак справу, паводле новага крыміналнага кодэкса, спыніць ужо нельга.

СПРАВА НА ШЧУКІНА

Праваабаронцу Віктара Шчукіна, які хацеў трапіць на прэсавую канферэнцыю міністра ўнутраных спраў, памачулі ахойнікі міністэрства ды пхнулі на шклянныя дзвіверы. Ён тэя дзвіверы пабіў і моцна парэзаў ногі. Трапіў у шпіталь, у мікрапірургію. Ды яшчэ ў крыміналную справу супраць яго ўзбудзілі — за хуліганства.

КАХАНЬНЕ ДА СЪМЕРЦІ

У Ганцавічах зрабілі сабе съмерць муж ды жонка. Абодвум было ўжо за шэсцьцідзесят гадоў. Як кажуць суседзі, яны часцыком сварыліся. У перадсмэртнай цыдулцы гаспадар абвінаваціў жонку, што тая не хадзіла яго. Калі тая прачыгала яе, дык з гора павесілася побач з мужам.

АБ УСІМ ПАТРОХУ

Калідор падсьледнага-2

Юры Сьвірко

У затрыманын дзяржаўнага сакратара Барадзіна ў нью-ёрскім аэрапорце «JFK» ёсьць пазытыўны ды нэгатыўны аспекты.

Пазытыўны — найперш для бюджэту гэта зване саюзных дзяржавы ды адпаведна ейных падатка-платнікаў. Паўлу Барадзіну на трэ будзе аплочваць сутачныя, рэпрэзэнтатыўныя, гатэльныя, рэстаранныя ды іншыя выдаткі ў няянным Нью-Ёрку. Расейска-беларускія хайрусынікі пакуль патраціліся толькі на авіякіткі для яго. Галоўнае ж — знаходжанье сп. Барадзіна ў амэрыканскім турме пэўным чынам перашкаджае рэалізацыі ягоных велізарных плянаў, пра якія «НН» распавядала чытасцам у артыкуле «Калідор падсьледнага». Усе гэтыя транзыстыяны транспартныя калідоры праз Беларусь, будаўніцтвы саюзных парламэнтскіх цэнтраў ды іншыя праекты крамлёўскага летуценьника прынамсі замарожаныя, калі на спыненія назаўжды.

Нэгатыўны аспект я бачу ў tym, што саюзныя чыноўнікі не чытаюць беларускія незалежныя прэсы. «Калідор падсьледнага-1» быў надрукованы нядайна нібы адмыслова для Паўла Барадзіна. А ў ліпені 2000 г. інтэрв'ю ў генэральному прокурорам Жэневы Бэрнарам Бэртуса апублікавалі «Народная воля» ды «БДГ».

Генпрокурору Жэневы было за-дадзенае гэтае пытаньне: «Калі раптам сп. Барадзін паедзе ў Захо-днюю Эўропу — напрыклад, представ-ляць расейска-беларускую саюзную дзяржаву на нейкім форуме, — ці будзе ён арыштаваны?»

Б. Бэртус даў наступны адказ: «Ордэр на арышт можа дзейнічаць толькі на тэрыторыі Швайцарыі, а можа і ва ўсёй Эўропе, і ва ўсім свеце. Калі судзьдзя выдае такі ордэр, ён не раскрывае ягона-

П.Барадзін (злева)
з У.Ярошыным

та тыпу», — заяўві сп. Бэртуса.

Жэневскі прокурор на мae «ўра-пейскіе» пытаньне нездарма адка-заў ува ўсясьветных маштабах.

А на пытаньне, цi ўлічвалі жэнев-скія прокуроры ціпераціні статус П. Барадзіна як міжнароднага расей-ска-беларускага чыноўnika, Бэрнар Бэртус адказаў: «Мяне гэта не хвалюе. Ён на мае тут нікага імунітэту. Гэта мела б значынне, каб ён меў такі імунітэт у Швайцарыі, але тут іншыя выпадак».

Шкода, што дзяржаксакратар Ба-радзін, як і ягоныя памагатыя, не чытаюць маіх публікацыяў. Але ж ягоны начальнік, што наўфараў яго ў нядайну камандзіроўку, іх напэ-на чытае!

А я ж хацеў, як лепши. За уласныя

гроши летасць зьвязаўшіся з Швайцарыю, каб высвietліць туго акалич-насьць, якая ціпера зацікавіла ўсіх. Прызнаюся, што справа Барадзіна была праста нагодаю, каб атрымаць швайцарскую візу ды павандраваць гэтым краіном. Калі ў пачатку траў-ня мяне не пусцілі з Аўстрыі ў Ліхтэнштайн, які мае супольную візавую прастору са Швайцарыяй, ды яшчэ паставілі адмоўны штамп у пашпарт, я вельмі разлазлаваўся і з дапамагой некалькіх факсаў ды лістоў дамогся візы для паседжі ў Жэневу. Яшчэ нідзе ў ніколі мяне не абшуквалі так пільна, як на той самай ліхтэнштайнскай мытні ў другі раз — у чэрвені. Расейская ж мафія едзе! Але ўцімішы ўрэшце, што мафіёзі з расейскім пашпартам

ня можа ехаць з адпаведным лістом наўпраст да генпрокурора Жэневы, мене пратусыці... За тры дні, што я правёў у Жэневе, я ледзь не сустрэўся там з беларускім прэм'ерам Ярошыным, які распавядадаў нейкаму недарэчнаму саміту пра палепшаныя дабрабыты жыхароў сваёй дзяржавы, папіў, як Сямён Букчын, кавы з Андрэем Санынікам на базэ Жэневскага возера ды амаль суткі ўтвараў прокурора кантона Бертуса дап'ялі мне інтэрв'ю.

Аднак самае галоўнае я даведаўся ў швайцарскай сталіцы Бэрне. У федэральным дэпартамэнце юстыцыі й паліцыі мне сказали, што ніякія могуць упльываць на кантанальную прокуратуру ды нават на ведаюць, што там робіцца. Чаму ціпера афіцыйная Москва ладзіць нейкія дэмаршы швайцарскім уладам, цікава зразумець. Калі мне хапіла гадзіны знаходжаньня ў бэрнскім Бундэсгаусе, каб даведацца ўсё патрэбнае пра юрыдычную систэму Швайцарыі, што ж месяцамі гадамі робіць у Бэрне дыпламаты дэзвюю саюзных дзяржаваў?

Перад тым, як склікаць нараду зь сілавікамі й даваць свайму памочніку Ўладзімеру Макею даручынне адкаментаваць «Інтерфаксу-За-паду» арышт Барадзіна, Аляксандар Лукашэнка мог бы патэлефанаваць Макееваму папярэдніку Ўладзімеру Карабею, якога ён летасць прызначыў паслом Беларусі ў Швайцары.

Бо вельмі ж па-дурному атрымалася: у чацвер віцэ-спадар Лукашэнка заяўляе, што Барадзін меў дыпламатычную недатыкальнасць (і адпаведны пашпарт), а ў пятніцу тэлевізія Мялешка яго абвяргае ды кажа, што дзяржаксакратара падставілі сваё ж чыноўнікі, якія не зрабілі яму візы ў дыпламатычны пашпарт. Хаця той жа Яўген Мялешка разам са сваім цёзкам «праваахоўцам» (тэрмін Святланы Дабрынінай) Новікам слушна заўажылі, што сп. Барадзін пачырапеў пра сваю пыху.

Дык не выходзіце з самалётаў «Аэрафлёт» праз калідор падсьледнага! А таксама — на лезьце пашпрад Пуцькі ў пекла...

Б. Т.

The Daily Telegraph аб прэтэнзіях Нямеччыны на Карабея

Брытанская газета *The Daily Telegraph* учора надрукавала сэнсацыйны матэрыял, паводле якога Нямеччына мае намер дамагчыся «еканамічнага панаваньня» ў карабеевікі (калініградзкім) анклявіце Ресей. За права зрабіць гэта Бэрлін быццам бы гатоў да-раваць Макве ейны доўг у 22 млрд. даляраў. Быццам бы гэтая тэма аблімкоўвалася ў часе візыту канцлеры Шрода ў Москву. Шрода таксама прапаноўваў Пуціну пашырэнне эканамічнага дапамогі быўной Усходній Прусіі з боку ФРН.

Калі гэтыя звесткі — не прыдумка брытанскіх газэтчыкаў, дык Нямеччына разлічвае моцна павялічыць сваю прысутнасць на ўсходзе Эўропы. Страна Расейло Карабею адпавядала на нацыянальным інтарэсам Беларусі.

А што пэўна — нямецкі ўрад пе-радаў у Эўрязвяз праект дамовы пра супрацоўніцтва з Калініградзкай вобласцю. 2001 год аблішчаны ў Нямеччыне г.зв. «prusкім годам».

Варта нагадаць, што тыхдзень таму беларускі віцэ-прем'ер Козік паставіў пытаньне фактычна пра перадачу гэтага балтыйскага анкляву пад падвойную беларуска-расей-скую юрисдыкцыю. А што? Беларусь магла б саступіць прыморскую тэрыторыю нямецкім сябрам па нашмат лепшай цене.

Ханьня» паводле апавяданьня Надара Думбадзэ. Я, зусім яшчэ дзя-ля-чынка, спрабавала сябе ў ролі тэатральнага кампазытара. Спектакль атрымалася трапляткі і летуцены. Нават менскія крытыкі даравалі яму сцэльную адсунтасць той камэрцыйнай тандэту, якія чамусыць называлася сацыялістычным рэалізмам.

Якое ж мноства было маё адпра-ваньне, калі праз нейкі час я ўбачыла ў менскім Расейскім тэатры новы твор Баркоўскага — «Баловни судьбы»! Нібыта самое паветра ста-ліцы аказалася атрутным для маста-ка, зынявчыўшы ягоную фантазію. А можа, вінаватая была расейска-моўная п'еса, наскрозь прасякнутая постсовецкім духам *Ленінскага прспекта*?

І вось новая сустрэча — ды ты ж зусім не зъяніўся, спадару Баркоўскі! Усё той жа румяні твар, як у дзіцёнка ў пясочніцы, прыўкрасныя вусы. Усё тая ж хітраватая ўсьмешка ў вакох. Усё тая ж самая жартасць з выразным прысмакам часнака і солі. Хіба што размаўляеш ты ціпера, як усе прыстойныя людзі, — па-беларуску.

Назадутра я глядзела «Пісьмен-ных». Спектакль пра патаємны сэнс і патаємную ж бессенсіўнасць на-шага сэнсіяшнія жыцця, нашмат глыбейшы і зъместаўнейшы, чымся ягоная ідэя, пра якую нам доўга распавядала інтэлігэнтная цётухна-тэатральная.

Спектакль амаль цалкам аўтарскі, бо сам Баркоўскі пры-

думаў для яго і дэкарацыі, і строі, і музычнае афармленне. (Усё быццам проста з Парыжу.)

І неверагодна дэталізаваны і прыгожы — як лісточак бальзаміну, разгляданы

праз моцную лупу. Найблізіцей ра-жавае дасканаласць акторскага ан-самблю: скрозь прафесіяналы, якіх

на многа знойдзея сярод сталічных

«вітузоў сцэны».

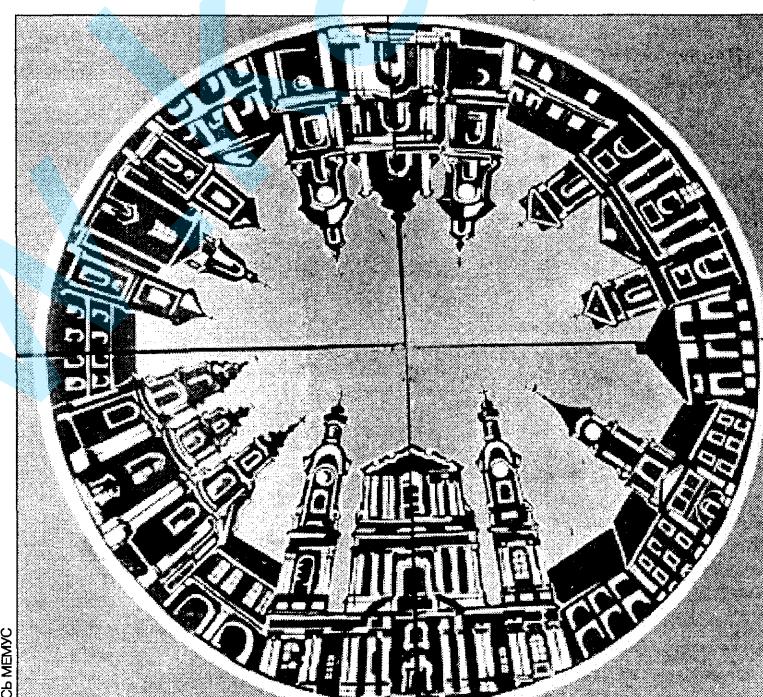
Ці, можа, гэта на-

туральны вынік адмысловасці

рэжысёраўскага педагогікі? Асобнае пахва-

лія Андрэя

Віцебскі час

малой сцэне Купалаўскага. Вядома, пры ўмове, што патэнцыйныя глядачы заўважыў аўбестку ў падземным пераходзе і загадзя ведаў і пра Баркоўскага, і пра віцебскі тэатр (дзе ён галоўным рэжысёрам).

Уважлівы тэатрал прыгледзеўся да Баркоўскага яшчэ ў тых леген-дарныя часы, калі ён працаваў у Магілёўскім абласным драматычным тэатре імя Дуніна-Марцінкевіча. Тэатр звязаўся з Магілёўскім, але месцыціўся ў Бабруйску, у атакіні старадаўніх вулак і дробных габрэйскіх крамаў.

Насупраць было кіно, дзе сустрэліся калісці мае бабуля з дзядуляю (і закахаліся адно ў аднаго з першага погляду). Усе калідоры памэз-нага тэатральнага будынку ў стылі «позні рэабілітан» наскрэз пра-дзімліліся ветрам, гледачы сядзелі ў футуровых капелюшах, затое ў бу-фэце заўжды былі цудоўныя піраж-ныя з съметанковым крэмам і ара-хамі. Кожную раніцу мы з Баркоўскім сустракаліся на рэпэтыціях. Ён — стаць ўжо прафесіянал — займаўся спектаклем «Галент ка-

ханьня» паводле апавяданьня Надара Думбадзэ. Я, зусім яшчэ дзя-ля-чынка, спрабавала сябе ў ролі Вячаслава Грушоў — сапраўды цудоўны артыст.

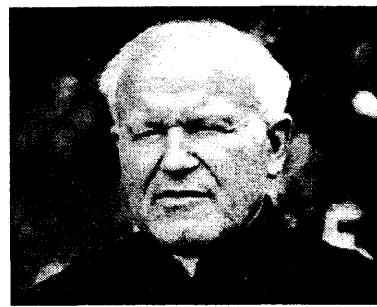
Славуты віцебскі «Шагал» летасць атрымаў першую прэм'ю на Эйн-бурскім фэстывалі. Упершыню за апошнія 16 гадоў галоўны прыз Эйнбургу дастаўся тэатру з Усходнія Эўропы. Даўно ўжо (можа, за вынікам пінгінскай «Ідэлії») я не съмлялася і ня пілакала ў тэатры; а тут съёзы цяклі зь мяне самі сабою. Салодкія съёзы, бо існы цуда-тва — ператварэнне горычы ў слодыч. Перад мною быццам раскрылася ўся салодкая прыгажосць наша зямлі, уся праўда ўсёй сцэне.

І вы, ганарлівыя, называце гэта «тэатральнай правінцыяй»? А на-пэўна называеце, бо спектакль адбываўся ў напаўпустой залі. Нікто пры ўваходзе не пытаўся квіткоў. Не было відаць ані студэнтаў і выкладчыкаў з тэатральнай акадэміі, ані начальства, ані журнaliстуў з дзяржавных выданьняў, ані капэль-дынэраў з букетамі ад прэзыдэнта, якія вяянуць ужо ў той самы вечар, калі іх падарылі. Анікога, хто мог бы папасаваць гэтыя сцяварэнні імгненны сустрэчы з сапраўдными мастацтвамі. (Насуперак усім нашым мовазнаўцам я съцвярджаю, што дзяллоў «папсаўца» утварыўся ад назоўніка «папса».) Усё было ціхі і ўрачыста, як у храме. І толькі чуваць, як за сценамі тэатральнай залі падаюць сцяняжынкі, ахінаючы ачарнелы і стомлены горад чыстаю бельлю. І як пралятае на мяккіх крылах, нячутны ў мітусы наших будняў, час-чарадзей.

Юлія Андрэя

к сяндзу Уладзіславу Чарняўскаму – 85

У халоднай хатцы

чамі-марыянамі. Уладзіслаў паслу-
хаўся дзядзькавай парады і выехаў
у Другу, дзе адчуўчуся трэх гады.
Скончышы тімазію, ён вырашыў
прысьвяціць сябе Касцёлу і пас-
тупіў у навіцыят марыянаў, зрабіў-
ши тым самым першы крок да свя-
тарства.

У 1938 г. на друйскіх айцо-мары-
янаў абрыйнулася рэпрэсіі польскіх
съвецкіх і касцельных уладаў. Во-
сем ксяндзў-марыянаў былі высе-
лены з мясточкі, хлопцам з на-
віцыту таксама прыйшлося зье-
хаць у польскі Скужэц. На выгляд
жыццё тут нічым ня рознілася ад
Другі: малены, ролігійныя практикі,
імшы, чытаць. Аднак жыццё ўда-
лечыні ад Беларусі прыгнятала ма-
ладога Чарняўскага. У Скужэці не
было таго беларускага патрыятыч-
нага духу, якім поўніўся Друйскі
кляштар, тут панавала польскасасьць.
Праз год, па сканчэнні навіцыту,
Чарняўскі, што папярэдне склаў веч-
ныя шлюбы, быў накіраваны ў Вільню
працаўнікам на вакансію ў каталіцкай
сэмінарыі.

З вясмы год Уладзіслаў пачаў
вучыцца. Школы ў Арлянтах,
Вішнёўцы, Крэве. Потым паступіў у
настаўніцкую сэмінарыю ў Барунах,
аднак скончыць яе ня здолеў, бо
ўлады зачынілі сэмінарыю ў 1933 г.
з фінансавых меркаваньняў. Вяр-
тацца дахаты на гаспадарку не было
сэнсу, і без яго было дастаткова
братоў, каб падзяліць невялікі кава-
лак зямлі. Уладзіслаў быў згодны на
любую навучальную ўстанову, абы
дзе ўладкавацца. «Пісаў у лётніц-
кую школу ў Быдгашч, але па зда-
роўі ня прынялі».

Перабраўшы ўсе магчымасці, ён
ухапіўся за апошні шанец. Напісаў
свайму роднаму дзядзьку, ксяндзу
Францішку Чарняўскому, які слу-
жыў у той час у Францыї. Дзядзька
параў ён ехаць у Другу, у гімназію імя
Сьцяпана Батуры, заснаваную ай-

верасьня, даведаліся, што ў Другі
гаспадараць Саветы, і вырашылі
ўцякаць у яшчэ незалежную Літву,
дзе знаходзіліся інстытуцыі марыя-
наў. У Літве Уладзіслаў Чарняўскі
перажыў нямецкую акупацию і
скончыў Віленскую каталіцкую сэмі-
нарыю (немцы далі дазвол на ўзна-
леньне сэмінарыі, зачыненай пры
Саветах).

У кастрычніку 1944 г. Уладзіслаў
Чарняўскі быў высьвеченны ў съв-
тары Віленской катэдры біскупам
Мечыславам Райнісам. Віленскі ар-
цыбіскуп Рамуальд Ялбжыкоўскі
адмовіўся высьвячаць яго з-за яго-
най беларускасці.

Сваю першую імшчу айцец Уладзі-
слаў адслужыў у тым жа годзе ў
Крэве, аднак наступнія дзве зімоўкі
былі шчыльна звязаныя з Літвой,
жыццё ў якой у паваеннае дзесяц-
ігодзідзе было цяжкім і небясьпеч-
ным. Вайна для Літвы ня скончылася
у 1944 г., яна працягвалася і далей.
Маленькая рэспубліка ваявала супра-
цаў савецкага акупантата. Укмерге,
Ейнішкес, Варэна, Эйшышкі — мес-
цы працы беларускага ксяндза —
супалі з літоўскім супрацівам савец-
кай уладзе. Савецкая адміністрацыя
лічыла ксяндзу за пасобніка лісных
братоў, і а. Чарняўскага ня раз ви-
лікалі ў НКВД, дзе з'ім праводзіліся
профілактычныя гутаркі.

Да пабачанага, да стрэлаў па на-
чах далучылася хвароба: спачатку
брушны тыфус, а пасля і запален-
не лёгкіх. Хворага адвезлі ў Вільню,
дзе ён праляжаў каля двух месеці.
“Здавалася, вось ужо і смерць мая
прышла.. Падчас хваробы неяк
ужо незвычайна трывалі. Прыва-
чуўся прыход Антыхрыста, па-

Анатоль Крычук

Пра Вайсковыя могілкі ў Менску

тым, калі нашу сям'ю выслалі ў 1930 г. у Расею, пачынаючы ад 1933 да 1938 г., я кожнае лета праводзіў у дык тая могілкі бывалі для мяне і паркам, і месцам гульняў. Я и цяпер, калі бываю ў Менску, частавата адведваю тая мясыціны. Напэўна, хаця гэта, мабыць, і «тапор пад лаваю», тая могілкі значна пашыраныя. Відаць, паслья вайны. Алея магілак савецкіх жаўнеруў, што займае палажэнне зверху ўніз ад Чырваназорнае да Даўгабродзкага, адпавядае быўлі вуліцы Ямнай, што злучала Чырваназорную з Даўгабродзкага. Горны завулак да Ямнае не

даходзіў, а там быў нібы зыгзаг. На другім канцы Горнага завулку была вуліца, што вяла на пляц Якуба Коласа (там цяпер сходкі).

У гады перад вайною бывалі часы, калі дзіверы ў царкву на могілках былі адчыненыя. Мясыцоўня людзі пільнавалі той уваход, часта тое-сёе падрамантуювали. Найбольш працавалі каля царквы сп. Суднік і мой дзед Васіль Зубкоўскі. Дарэчы, Суднік быў каталік, меў на Горным завулку сваё прадпрыемства (за цара) і перад рэвалюцыяй вымасціў плітамі значныя паверхні перад Чырвоным касцёлам. Я пра гэта расказаў сп. Захару Шыбеку, і ён пра Судніка ўспамінае ў беларускамоўнай книзе «Менск. Старонкі жыцьця дарваваўшынага гораду». Але найблей царкву пільнавала нейкай Эўфрасінні, як нам, дзесяцам, казалі, «беспрацоўная». Тэй асобе ня выдалі пашпарту і нідзе ня бралі на працу, бо яна не згадзілася, каб у пашпарце напісаць «Фрося» заміж «Эўфрасінні».

Старыя казалі, што «уласці» ха-
целі, каб аграды будавалі з крыжамі
з «касою папярэчкаю», бо «так нада»
было, а не «па-старому», гэта значыцца,
без касое папярэчкі. Добра
зразумей я гэта ўжо значна пазней!

Калі мы ставілі помнік на магіле мае-

бакам уздоўж царквы, пабачыце не-
вялікія гранітныя квадрацікі з надпісам
прыблізна такога зъместу (у расей-
скай мове): тут спачывае раб Божы
Ян Кушнер. Гэта магілка съвтара
Івана Кушнера, які загінуў у 1943 г.,
узыраўшыся на міне. Гэта быў настас-
яцель тae царквы. Паходзіў айцец
Іван з Наваградчыны. У Менск пры-
ехаў у часе акупацыі й адразу пачаў

уводзіць беларусізацыю ў ту царкву:
зыбрай моладзь, арганізаваў хор,
праводзіў беларускую працу. Часта,
ідучы да хаты (а. Іван жыў на Клад-
бішчанскай вуліцы), ён затрымліваў-
ся на пагарэлішчах, дзе мы найчасц-
цей пасывілі козы ці каровы, ды аг-
таваў нас, а было на шмат, запісва-
ць царкоўную арганізацыю. Некато-
рыя з маіх сяброў далучаліся да цар-
квы, але я «аднекваўся», бо займаўся

новы праект беларускай службы радыё «свабода» ВЕРШ НА СВАБОДУ

На пачатку стагодзьдзя першая беларуская паэта пісала «Хрэст на свабоду»; у сярэдзіне стагодзьдзя пазыўныя беларускай службы радыё «Вызваленіне» адкрываліся радкамі першага паста наці «Свабоднае слова, ты, роднае слова!»

На пачатку новага стагодзьдзя мы з'явімся да нашых слухачоў – усіх, хто дараўжыць свабодай, любіць вольнае слова: стварыць новую анталёгію вершаў пра свабоду, за якую беларусы змагаліся ў мінулыя вякі, без якой немагчыма годна ўвайсці ў XXI стагодзьдзе.

У этыя будуць гучаць толькі новыя творы, напісаныя спэ-
цыяльна для гэтай перадачы. Шліце вашыя вершы на адрес: Менск-5, паштовая скрынка 111, а таксама ў рэдакцыю «Нашай Нівы», пазначайце зваротны адрес і тэлефон.

Новыя вершы волі – год 2001-шы, штодня, хвалі «Свабоды». Беларускія паэты – пра свабоду – на «Свабодзе» – дзеля свабоды.

СУРОДЗІЧЫ

чайшага вайну супраць чалавечства, якая прывяла да страшэнчага зынішчэння і разбурэння. Чуўся голас Господа Бога: Гэты народ будзе зынішчаны, той народ будзе зынішчаны. Потым апінуўся пад Вострай Брамай, а наба мной Бог. Да таго ж ідуць расейскія танкі: стукат, грукат, гінучь лодзі як на заходзе, так і на ўсходзе. Зівярнуўся Бог да мяне: "Ты ж ксёндз, малісі. Ты забыўся жагнацца! Як траба маліцца?" Падніяў я руکі над сабой, а яны не трымаюцца, падаюць, але ж неяк узыняў руки і праштаў: "Божа, збай нас ад усяго ліхога праз тваю бязъмежную міласэрнасць". "Добра, — сказаў Бог, — ты сказаў малітву, ціпер апдачытай, сыт!" Больш за месяц трывальні, хацелася ўжо памерці. Але адбываўся чуд, і дзякуючы волі Божай і апецы Маці Божай выжыў.

Парафія Эйшыпікі, Дзяявіншкі, Варэна знаходзіліся пры беларускай мяжы. Блізкасць да мяжы і шматлікія дэлегаты вернікаў з Беларусі (у Беларусі не ставала ксяндзоў, тым больш беларускіх) пераканалі ксяндза ў рашэнні пераехаць у родныя мясціны. Пасыль паездкі ў Маскву ўсе юрыдычныя нюансы былі ўлагоджаны і дазвол на пераезд у Беларусь здабыты. Заставалася толькі выбраць месца працы (а такіх варыянтаў хапала, было не-пасрэдна некалькі прапановаў — і на Гарадзеншчыну, і на Віцебшчыну). Але раптам прыйшла вестка, што памёр сябра па Віленскай сэмінарыі ксёндз Станіслав Міхальскі, пробашч парафіі ў Вішневе Валожынскага раёну, і пытаныне вырашылася. Кс. Чарняўскі прыхадзіў на ягонае месца (кастрычнік 1953 г.).

На пачатку свайго сіяянтарства ў Беларусі кс. Чарняўскі ня думаў, што сутыкнецца з значнымі проблемамі. Яшчэ да пераезду ён паставіў умову дэлегатыі вернікаў, што будзе гаварыць у касыцёле па-беларуску.

Калегі-ксяндзы за беларускую мову ў касыцёле называлі яго камуністам. Яны традыцыйна працягвалі разглядаць касыцёл у Заходніяй Беларусі як польскую дзядзіні. Працягваў спрацоўваць прынцып, які дзейнічае і па сёньняшні дзень: *каталік — значыць, палляк*. Практычна, кс. Чарняўскі быў адзінім, хто пасъля-дou ўз сярэдзіны 50-х і па канец 80-х гг. адстойваў беларускую мову ў казанях і навуках. Яму супраць-дзейнічалі, пісалі ананімкі, спрабавалі пазбавіць парошкі. *"Колькі разоў рабілася крыйўдна, думаў, кіну, вярнуся ў Літву. Але шкада было разъвітвачца з роднымі месцамі...* Памалу самыя ўпорыстыя сталі прывыкаць".

Ён выстаяў, а касыцёл у Вішневе і ягоная хатка быў адным з асяродкаў беларушчыны. Да ксяндза Чарняўскага ў змрочныя застойныя часы ездзілі беларускія інтэлігенты па духоўнае бласлаўленыне, параду або проста паслушаць імшу і казаныне.

У 1968 г. кс. Уладзіслаў Чарняўскі быў запрошаны ў Рым, да Папы Паўла VI. Яго прызначылі дарадчыкам у Кантрэгатулю па абрадах і даручылі перакладаць на беларускую мову Біблію. Давялося працаваць начамі, сутыкацца з праблемамі перакладу тэрмінаў, але праца была зроблена. Былі выдадзеныя *"Катэхізм ўока"*, *"Новы Запавет"*, *"Кніга Роду"*, чакаючы свайго часу і астатнія кнігі Старога Запавету.

Кс. Чарняўскі жыве ў старой, халоднай хатцы з дрэннай печкай, сталярнікім тэлевізарам. Па вечарах чытае незалежную прэсу, якую вылісае, і па старой традыцыі слухае Радыё Свабода. Айцец Уладзіслаў працягвае служыць у вішневскім касыцёле, молячыся за Беларусь. Ад ягонай хаты да касыцёлу больш за кіляметар. Ксёндз Уладзіслаў Чарняўскі карыстаецца вялікай павагай у парафіянін, якія па-свойску ласкаў называюць яго *"наш Уладак"*.

Алег Гардзіенка

Беларусі. Быў той дзень вельмі ўрачысты. Нас, юнакоў, было сотні паўтары, а можа й болей. Сябры Саюзу Беларускага Моладзі былі з менскіх школ, вялікі звяз моладзі з радыёзаводу, з сэмінарыі, з фэльчарскага школы ды нават з іншых мясцоўсяцяў. Цырымонія доўжылася пару гадзін, былі дзясяткі бела-чырвона-белых сцягоў і гарністы. Праўда, быў вельмі халодны дзень, і ў тых уніформах было здорава холадна! З прамоўцаў я памятаю А. Комара з Саюзу Беларускага Моладзі, здаецца, пра маўляў Д. Стэльмах.

Пра магілу Янкі Купалы дасылаю ўспамін Апалёніі Савёнак.
З глыбокую паширанью
Вітаўт і Зора Кіпелі

ПРЫПАМІНАЮ...

У часы нямецкай акупацыі Менску ўлетку, недзе пад канец чэрвеня 1942 г., зусім нечакана, на ледзь значнай сярод руінаў вуліцы, што вяла ад Верхнія Ляхаўкі на вакзальную плошчу, спатыкаў Ганну Луцэвіч, малодшую сястру Янкі Купалы. Нідзе ні душы. Яна блукала як непрытомная. У роспачы кінулася да мяне. «Сам Бог паслаў мяне сустрэць Вас», — ледзь вымавіла ў сълёзах. Хаця такая роспач была на ту пару звыкало зъяваю, аднак у спакойнае Ганны гэта было нешта надзвычайнайе.

— Што сталася? — пытала я, моцна абыдымоючы яе ды стараючыся супакоіць.

— Мама памерла. Я ня ведаю, што рабіць, — выціснула яна, ледзь дыхаючы.

Божа мой! Купалаў матку памерла, а я ня ведала нават, што яна жыве тут, у Менску, ня ведала, як жыве. А Ганна тымчасам жалілася:

— Ня ведаю, я здабыць дамавіну,

выкапаць дол. Нічога ня ведаю. І сёстрам як пераказаць, ня ведаю.

— Супакойцеся, пачакайце, можа, што-небудзь зарадзім.

І павяляя яе ў рэдакцыю *«Беларуськае газэты»*.

Па дарозе яна расказала, што жылі яны з маткаю на Грушавскім пасёлку, што пераказаць сёстрам яна ня мае ніякое магчымасць — так тады цяжка было з камунікацыяй — сказала, што матар'яльна яны маюцца вельмі слаба.

У рэдакцыі, як даведаліся пра съмерць Купалаў Маткі, узяліся зрабіць самае канечнае, што можна было ў тых аbstавінах: зрабіць дамавіну, раздабыць транспарт, дастаць дозвол на пахаванье, на месца на могілках, выкапаць дол. На ту пару гэта быў нялягкія справы. У *«Беларускай газэце»* было паданае ў чорных рамках паведамленыне пра съмерць Бэнігны Луцэвічу...

Мы з Ганнаю пайшлі да яе на кватэру. Мы самі ўдззвеҳ абымлі, як маглі, нябожчыцу, апрануці ў чыстае. Суkenка была ўжо гатовая. Бронзовая ў сівельтывя крапінкі. Злажылі на ўспон. Ня мелі ні сівечкі, ні абразка. Назаўтра была прывезена дамавіна.

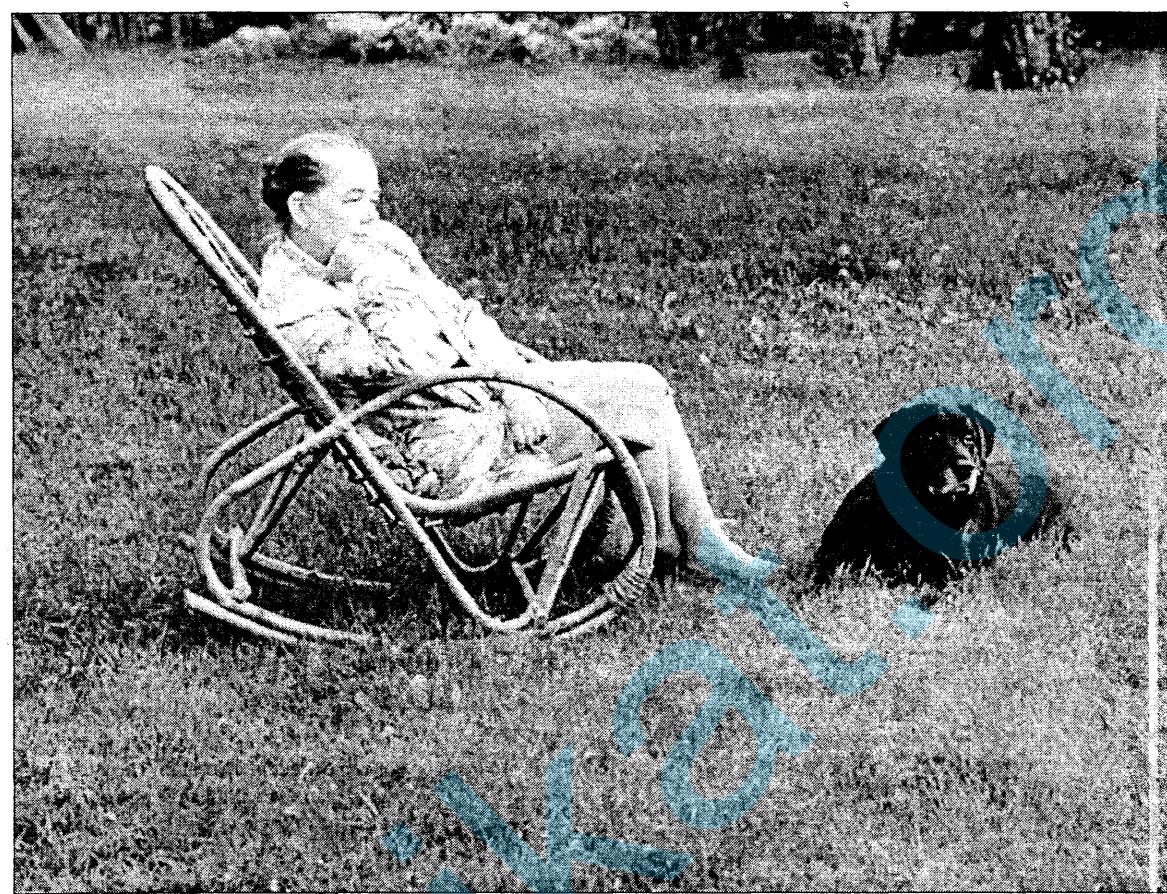
На трэці дзень на грузавіку, звыклым рабочым грузавіку, прыехалі ўстойачкі людзі з рэдакцыі, сярод іх галоўны рэдактар Казлоўскі, паэтка Натальля Арсеньева, Антон Адамовіч, Лявон Крывічанін і іншыя ды кс. Гадлеўскі. Зъявіліся сівечкі і крыжкі. Сіяянтар адправіў рэквіем.

На час вынасучи цела сабралася ладная грамадка суседзяў. На грузавіку вынеслі дамавіну, а вакол пасталі ўсе, хто меў праводзіць на могілках. Грузавік падкідвалі на разьбітых вуліцах.

Пахавалі матку Янкі Купалы на вайсковых могілках, недалёка ад

Энцыклапедыя беларускага замежжя

Фота Анатоля Клешчuka

Старшыня Рады БНР Івонка Сурвілла на лужку каля сваёй хаты. Атава, Канада.

**АБ'ЕКТЫЎНА
ПРА РЭАЛЬНАЕ**

R R

РАДЫЁ РАЦЫЯ

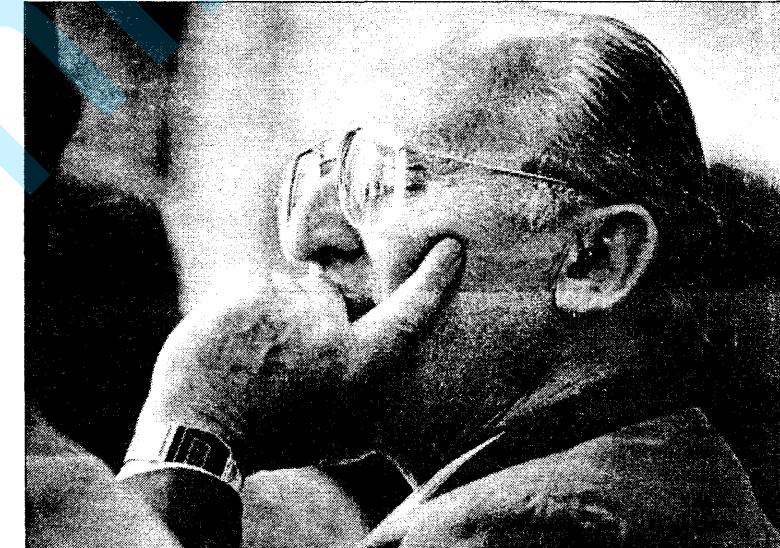
НА КАРОТКІХ ХВАЛЯХ

6035 кГц (49 м) 08:00-10:00
6180 кГц (49 м) 13:00-15:00
6050 кГц (49 м) 21:00-23:00

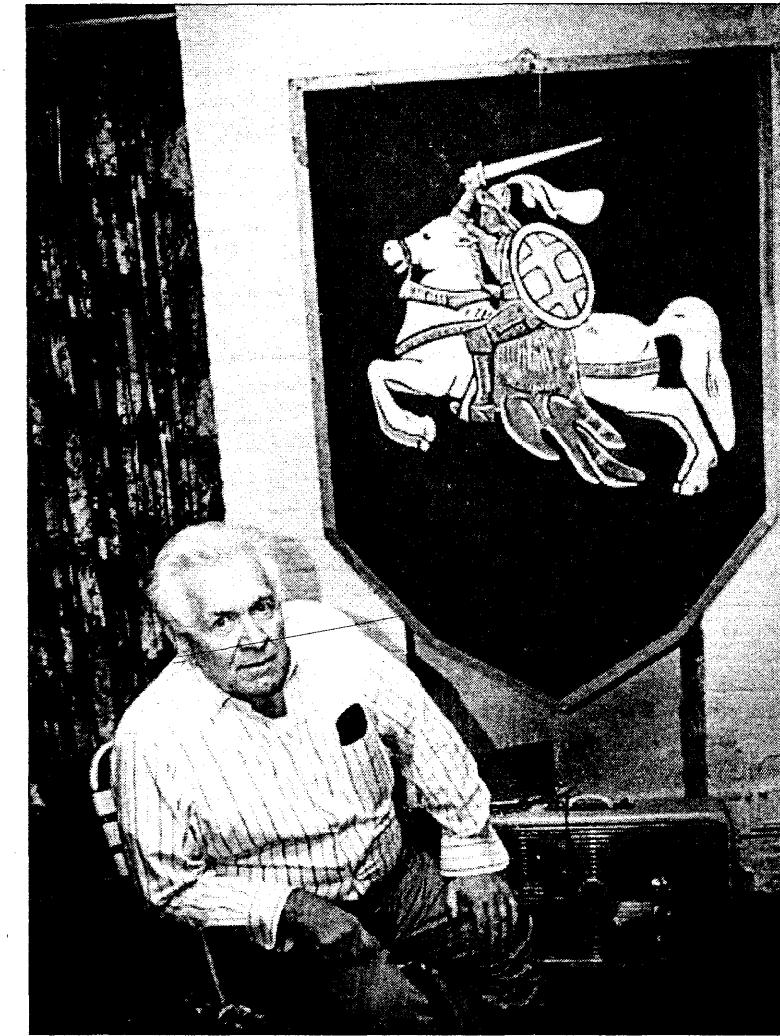
НА СЯРЭДНІХ ХВАЛЯХ

612 кГц (490 м) 07:00-11:00

WWW.RACYJA.PL
220102, Менск, а/c 144

Вячка Станкеўч, былы дырэктар Беларускай службы Радыё Свабода. Жыве паміж Прагай і Нью-Ёркам.

Вітаўт Кіпель у гасціцёх у сяброў. Чыкага, ЗША.

Скарбы съвету

Імя Міколы Крывальцэвіча, археолягі з Інстытуту гісторыі Национальнай Акадэміі Навук Беларусі, добра знаёмае вузкаму колу спэцыялістаў, якія вывучаюць бронзавы век, шырокаму колу стаўшых чытачоў "Нашае Нівы" і вялізным колам грамадзкасці, якія сочачы за падзеямі вакол Курапатаў. Мікола — адзін з тых спэцыялістаў-археолягіў, якія праводзілі раскопкі гэтай сумнай мясціны, аўтар публікацый пра яе. Да таго ж ён адзін з нешматлікіх папулярызатараў археалігічных ведаў. Колькі гадоў таму на старонках "Нашай Нівы" началі зьяўляцца яго артыкулы пра найбліжшыя гучныя археалігічныя адкрыцці. Быў час, калі "Наша Ніва" друкавала грунтоўныя артыкулы з разылікам на іх доўгасць жыцця ў асобных выданыях. З той залады атрымалася зборнік Сяргея Харэўскага "З'яўля-суайтынікі", і толькі цяпер — кніга Крывальцэвіча "Археалігічныя адкрыцці съвету".

Гэта першая беларуская кніга пра сусветную археалёгію. Зразумела, папулярная "Шырокі" чытага прагненіе сэнсацыйных звестак пра мінулыя эпохи. У съвеце такі попыт задавальняющы ня толькі прафесійныя археолягі, але і цэлая армія пісьменнікаў ад навукі, якая за добры прыбыток выдумала не адну гісторыю пра мінулы іншаплянэтніку да ды розных гуманідай, Атлянтыду і г.д. У кнізе Міколы Крывальцэвіча ёсьць толькі дакладныя факты, але калі чытач прагненіе золата — няма проблемаў, ёсьць і пра адкрыцці ўнікальных залівковых комплексаў. У зборніку сапраўды галоўнае з тых адкрыцціў, што ўзвышылі сусветную супольнасць, пра што пісалі газеты, паказвала тэлевізія, пра што хто-небудзь ды нешта чуў. Цяпер гэта паказана з пункту гледжання прафесійнага даследніка і далоўнена адпаведным каментаром.

На першы погляд, зъмешчаны матрыял выглядае змрачнавата. Націск зроблены на нябожчыкаў, мумій, пахаваныні, могілкі і г.д. Але за

гэтым стаіць агульная тэндэнцыя зъменаў інтарасаў у грамадстве. Калі раней за найбуйнейшае археалігічнае адкрыццё ўважалі пад'ём на съвет Божыя колькі там кілягра- маў золата, то цяпер найбажнайшым лічыцца атрыманыя чарговай шматвекавой мумій. Біялётія трывала зрабілася навукай нумар адзін. З адкрыццем новай мумій (тапельца з балота, замерзлага з глыбы лёду і г.д.) публіка чакае незвычайніх біялётічных эксперыментоў. Зважайма, пра клянаваныне раней і думкі не было. Але народ у Эўропе быў і раней дастаскова адукаваны — нейкай кабета ўсур'ёў настойвалі на тым, каб яе апланднілі замерзлай спэрмай "ледзянога чалавека" з Альпаў. Іншыя прапаноўвалі вылучыць з цела чалавека, што праляжалі ў балоце калі 2500 гадоў, гены ды прарасыць іх у лябараторных умовах. Апазоўзам стаў сучасны проект клянаванія Ісуса Хрыста, скрыстаўшы біялётічны матэрыял са славутай Турынскай плашчаніцай. Уяўляеце, якім будзе другое прычэсьце?

У кнізе знайшлося пачэснае месца і сапраўды навуковым намаганням узнаваць быўшыя формы жыцця, у сэнсе — лад матэрыяльнай вытворчасці. Так званая "жывая археалёгія" імкнецца поўнасцю аднавіць рэалычныя працы матэрыяльнага жыцця ранейшых эпох. Энтузіясты ствараюць быццамі старжытныя паселішчы, жывуць, як жылі людзі сотні і тысячы гадоў таму, аднаўляючы іх "індустрыю". Гэтак у Эўропе, Амэрыцы. Як канстатуе Мікола Крывальцэвіч, у Беларусі пакуль няма эксперыментальнай археалёгіі. Цэлая галіна сучаснай археалігічнай навукі застаецца ў нас нязвязанай, і таму кожны, хто адважыцца ёю займацца, будзе варта пацшаны айчыннага першапачынальніка. Гэтак, хто пачне?

Увогуле беларуская матэрыялу ў кнізе небагата. Як адкрыцці ўсясьветнага маштабу можна разглядаць даследаваныні крамянёвых капаль-

няў часоў інзіліту і бронзавага веку калі Ваўкавыску ды вывучэніе із-за агульных паселішчаў на п.Алях Крывіна і Асавец. Калі пішацца пра нешта найбліжшыя знакамітае, любы чалавек з уласнага досьведу знойдзе не прапанаваныя аўтарам факты, у тым ліку з Беларусі. Няма пра гружаныя золатам каравэлы з Амэрыкі, пра адкрыццё зтанулавай антычнай Александрыі, увогуле пра падводную археалёгію (якая-ніяка падводная археалёгія ў Беларусі ёсьць). Калі працягніцца "пахавальная" тэндэнцыю кнігі, прыгадайма багаты курган палаеўскага хана ва Ўкраіне. З той жа лініі — нядыўна адноўлены на падставе чэрала пынені ўніверсітэтскіх выгляд славутай кнігі з Беларусі Алены Глінскай, пляменінцы мяцежнага Міхала Глінскага, маці Івана Жахлівага. Маскоўскія даследнікі ўразіў балцкі тып яе твару, што патлумачылі... польска-літоўскім паходжаньнем Глінскіх (арыгінальны погляд на беларускі род татарскага паходжаньня). Няма, нарэшце, пра пошуки славутай (віртуальнага?) скарбу Напалеона, што выдунула з выкарыстаннем найноўшай электроннай тэхнікі. Калі Мікола Крывальцэвіч вырашыць працягніцца сэрыю выданняў пра "сэнсацыйную" археалёгію, абядоша падзяліцца мэмуарамі, як знайшли Нясьвіскі скарб. Зямелька наша бацята...

Валеры Пазнякоў

КРЫВОЮ МОВАЮ ПРА ЗАЛАТАВУСНАГА

Пішу Вам з нагоды наступнай. Трапіла да мене кніга Алены Марціновіча "Златавуст з Турава" (Мінск, Юнацтва", 2000) і моцна мяні ўразіла. Словаў беларускіх нармальных у кнізе мала. Такой зрушіфіканай ды зняявечанай мовай толькі на БТ і гавораць. Літаральна кожная старонка ўтрымлівае штосяці кшталту: тамашня, серабро, заблудзіўся, рыжы, мінuta, грабіць, умудроны, удащца (тому зрабіць)... Тэкст чалавека, якія думае па-беларуску, а толькі піша час ад часу.

"Мова свая непаўторная" (гэта адзін з артыкулаў гэтай кнігі).

Усевалад Сыцебурака

у працяг палемікі

Пра беларускую філязофію – 2, альбо "рэпартараж з задворкаў гуманітарнай прасторы"

ЗАДВОРКІ

Распачынаючы дыскусію з В.Булгакавым пра "беларускую філязофію", якія думаю пра да-лекасяжныя высновы. Тэкст пра "сэкундарныя дыскурсы" пісаўся лёгка і весела, у сціплай пакоры, як пэўнага кшталту пароды на "інтэлектуальныя спэкуляцыі з са-цыяльным рэзанансам", якіх апошнім часам сталася ў беларус-кай прэсе зашмат. Мне было цікава павярнуць гэты "інтэлектуальны інструментар" супраць саміх "спэкулянтаў", якія ўжываюць яго ў наўнай веры ў тое, што ахвяры іхных спэкуляцый будуть сядзець ціха і ліць гаручыя сылёзы крӯды. Альбо ім ня будзе дзе адказаць. Альбо нават калі ў дадзьці словаў ў адказ, у якім паспрабуюць з вас зрабіць ідэятайшэ большых. Напрыклад, адправаць вас "у творчыя крываізныя на задворкі гуманітарнай прасторы". Дзе ў вас ёсьць поўнае права на далейшую "маргіналізацію".

Гэта самае зрабіла "Наша Ніва" ў прамінным нумары, патракта-ваўшы мой адказ на крываікі ў якасці самой крываікі. І тут я зра-зумеў, што самы час рабіць спа-туяя далёкасяжныя высновы пра задворкі і пра тое, што мы там.

Першая добрая навіна: задворкі чакаюць нас усіх — ня толькі незалежную беларускую культуру, але і культуру залежную, і нават культуру як такую. І гэта зусім не загана, а яе реальнае месца ў сучаснай цывілізаціі, а таксама праўява нутраной сутнасці культуры, што можа быць і адбывацца толькі там, дзе ёсьць свобода. А, вядома, чым далей ад цэнтра, тым болей свободы. У цэнтры ж застануцца мэнджэрэы, маніпулятары, палітыкі і журналісты — тყыя, якія Мілан Кундэр даў свой час называў "імаголягамі". Задача гэтых людзей будзе не стварэнне культуры, яна творчасць і ня мысльеньне — а адбор і вызначэнне таго, што для шырокіх (альбо вузкіх) народных масаў будзе асцыявацца з "культурай". Гэты адбор і вызначэнне ня мае анічога супольнага з "старамоднымі" ідэямі сумлennага аналізу альбо культурнай крываікі. "...Калі ў час, калі я пішу гэтыя радкі, усе вырашаць, што Марцін Гайдэгер мусіць быць патрактаваны як пысахапат і паршыват авечка, дык гэта не таму, што ягоны ідэі непераўздзенны ішымі філёзафамі, а таму, што на імалігічнай рулетцы ён стаўся ў дадзеную хвіліну пройгрышнай лічбай, антыдэалам", — пісаў Кундэр у "Несмыротнасці". Ён меў рацюю — менавіта гэта і здарылася ў свой час з Гайдэгерам...

КРЫХУ ПІСТОРЫ

Калі на пачатку 90-х некалькі генерацыяў уклаліся ў пабудову інфраструктуры свабоднай і незалежнай беларускай культуры, яны спадзяваліся заснаваць тэрыторыю свабоды, вольную ад цензуры і ад прымусу. Утопію творчага сусідавання асобаў, тэкстаў, кірункаў. У першай палове 90-х здавалася, што гэта ўтопія амаль уцялеснілася: кнігі, часопісы, падзеі шчыльна перапляталіся, жыццё смакавала, нават дзяржавай культура трансфармавалася і абнаўлялася: пайтавалі "ЗНО", някляйская "Крыніца", "ЛіМ" яшчэ друкаваў Акудовіч... Потым прыйшоў Лукашэнка, і ўтопія ператварылася ў руіны. Для больш эфектыўнага кіравання гэтымі руінамі прыйшлі імаголяги.

Вось ужо год "Arche" спрэядліва інфармуе беларускага чытача, што яны ў цэнтры, а ўсе асташтні на задворках. Мы гэта ведаем. Мы радыя за вас, калегі.

ПАЗЫТЫЎ

Чым далей ад цэнтра, тым больш свободы. Нас там чакаюць нашыя ненапісаныя раманы і недадуманыя думкі. Там наша радзіма — Кара-леўства Беларусь.

Ігар Бабкоў

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ У РЭДАКЦЫЮ

Г.Малажай, В.Краснай. **Алімпіяды па беларускай мове:** Дапаможнік для навучэнцаў агульнаадук. школ, гімназій і ліцэяў. — Менск: ТДА "Аверсэв", 2000. — 240 с. — Наклад 5000 ас.

С.Рублескі. **Апостраф.** Тэксты абрэвіятурах быцьца. — Менск: ТАА ПП "Асобны дах", 2000. — 216 с. — Наклад 1000 ас. ISBN 985-6356-33-4

Віцебскі літаратур з тэксту абрэвіятурах быцьца. — Менск: ТАА ПП "Асобны дах", 2000. — 216 с. — Наклад 1000 ас. ISBN 985-6356-33-4

Беларуская камэдыя: Для сяр. і ст. шк. веку / Укл. Н.Семашкевіч. — Менск: Мастацкая літаратура, 2000. — 382 с. — Наклад 4000 ас. ISBN 985-02-0064-2

У зборнік **увайшлі найлепшыя камэдыйныя творы беларускіх майстроў съмешліве:** П.Родзевіча, Янкі Купалы, В.Дуніна-Марцінкевіча, Карусі Каганца, Ф.Аляхновіча, А.Макаёнка, Міхася Чарота, Віталя Вольскага, Кандрата Крапівы. Каштуе 500 р.

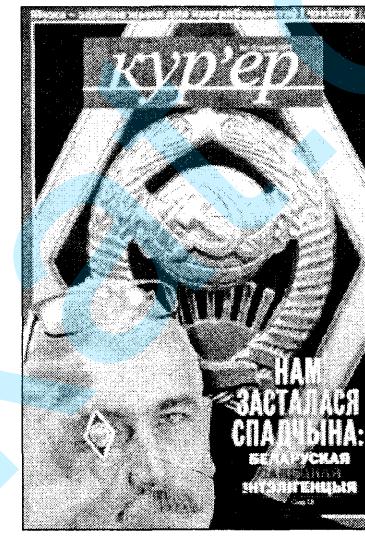
У.Навумовіч.

Беларуская літаратура: Навучальны дапаможнік. — Менск: Універсітэтскіе, 2000. — 335 с. — Наклад 8000 ас. ISBN 985-09-0342-2

У кнізе папулярна выкладаецца гісторыя беларускай літаратуры ад старажытнасці да сёня. Дапаможнік, рэкамэндаваны да ўжытку Міністэрствам адукацыі, мае скласці канкурэнцыю гэтага сама кшталту кнігам В.Старычонка. Цана 1 т.р.

Беларускі гісторычны зборнік. № 14 / Пад рэд. А.Мірановіча. — Беласток: Беларуское гісторычнае таварыства, 2000. — 244 с. ISSN 1232-7468

3.Караў і С.Дубавец пішуць пра палітыку расейскага царызму ў фармаваныне аблічча гісторычнае мінушчыны Беларусі ў расейскай

цю (галоўны рэдактар, колішні дырэктар Інстытуту гісторыі НАНБ), Міхась Чарняўскі і Георгі Штыхай. Сярод аўтараў — Э.Зайкоўскі, А.Юў, Л.Калядзінскі, М.Крывальцэвіч, М.Клімай, Я.Зяўруга, С.Тарасаў ды інш.

Гісторыя Беларусі: Навучальны дапаможнік. У 2 ч. Ч. 2. Люты 1917 г. — 2000 г. / А.Новік, Г.Марцуль, Э.Забродзікі ды інш.; Пад рэд. А.Новіка, Г.Марцуля; 2-е выд., пераграц. і дап. — Менск: Універсітэтскіе, 2000. — 464 с. — Наклад 4000 ас. ISBN 985-09-0352-X

Працяг тэндэнцыйнага гісторычнага даследаваньня. Каштуе 4 т.р.

Я.Юхо. **Гісторыя дзяржавы і права Беларусі:** Навучальны дапаможнік / У 2 ч. Ч. 1. — Менск: Эспубліканскі інстытут вышэйшай школы Беларускага дзяржавнага ўніверситету,

АЎДЫЁ - ВІДЭА

Дыскаграфія

“MY ANGEL”. ГУРТ “КАМЭРата”. (Р) 2000.

Рупілва вивучэнне ўсялякіх пазнакаў – як на вокладцы, так і на самім дыску – дазволіла мне вызначыць, што другі CD у сваёй біографіі “Камэрата” вырабіла за мяжой. Тыражаваўся альбом нянічай, як у Варшаве, на даволі вядомай фірме “ТАКТ”, а дызайн быў зроблены Зымітром Мілаванавым, які каторы год у той Варшаве працуе.

Німа сумневу, што час, які аддзяляе першы дыск “Камэрата” “Снега, снега...” ад другога, жыватворна пайгурнуў на творчасць калектыву. Што праўда, агульная працягласць гучання гэтага альбому ганебна малая для фармату, горда званага CD (усяго толькі 39 хвілін), але гэта толькі яшчэ раз пацвярджае той факт, што “Камэрата” здольна мінімальны час зрабіць сцялькі, колькі ніводная Зэмфіра ня зможа ўціснуць ува ўсе свае альбомы разам узятую.

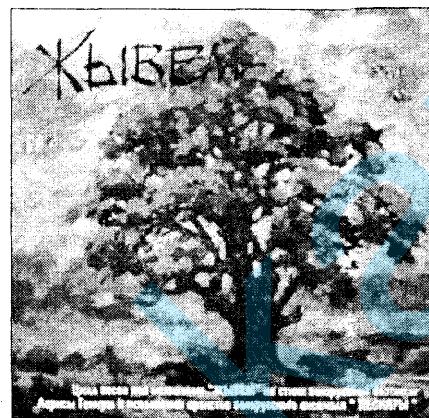
Запіс быў зроблены ў Мазыры. На CD патрапіла 8 кампазыцый, вытрыманых у самай рознай стылістыцы. Разам яны складаюць запамінальны партрэт калектыву з неіншай манерай выканання, прыёмамі аранжавання і сродкамі ўласбеннасці матэрыялу. Надзвычай тонкае правядзенне гласоў у песьні “Як пад гаем”, раскоша вакальнага баліяна ў песьні “Сокал”, выключна беларуское і разам з тым звышучаснае прачытаньне тэм “Броўкі мае”, шаманская, язычніцкая вэрсія, трэба думаць, народнай тэмы “Восеньская ночка”. Не могу дакладна сцьвярджаць, але, здаецца, усе тия тэмы грунтуюцца менавіта на народных песьнях. Калі гэта ня так – тым больш браваў ды бісаў “Камэрце”! Но ствараюць яны наскроў беларускую музыку, і пазбываюць гэтага немагчыма нават пры ўсім на тое жаданні.

Замежны, так бы мовіць, блéк альбому складаецца з дзялью песьняў. Гэта “Seguidilla” Вольгі Вераб’евай, вытыраная ў такім модным цяпер стылі лаціны, і “Bulgarian Fantasy”, ад якой вее лёгкім сумам па тых часах, калі трэй “Bulgarians” пляжыла гіт-парады съвету сваімі балканскімі матывамі – калі, вядома, можна парадаўца суперечасны “боінг” з дапатопным “кукурузникам”. Іншымі словамі, “Камэрата” – гэта палёт па самай высокай траекторыі!

І як на час – апошнія п’есы альбому “Божае нараджэнне”. Я цалкам падзяляю пачуцьці былога савецкага, а цяперака балгарскага саксафаніста Анатоля Вагірава, які, упершыню пачуў “Камэрата”, папросту не павернуў, што ўся музыка робіцца выключна галасамі, без ніякіх музычных інструментau. Тоё, што робяць гэтыя сімёра, вытлумачыць з пункту гледжання галасавога апарату часам проста немагчыма. А яшчэ кажуць, што Беларусь – гэта толькі аднайменныя трактары. Скульпту! Беларусь у музыцы – гэта перш за ўсё “Камэрата” і гэты альбом, які здольны зьбіць з ног ня толькі які “Манетэн трансфер”, але і Найтмэн з усёю хёўраю яму падобных бесьміротных МакЛаудаў. Паводзен застасца адзін! А калі не – запісвайцеся ў майстар-клясу, пакуль месцы яшчэ маюцца!

Камэральны слухач

“ЖЫВЕМ”. АНСАМБЛЬ “ПЕСЬНЯРЫ”. (Р) 2000.

Гэты дыск – з шэрагу сюрпрызуў. Пра тое, што ў нетрах колішніх “Песньяроў” быў напісаны цыкл песьняў на вершы Ларысы Геніуш, было вядома даволі даўно. Гады з тры-чатыры таму мне нават надарылася паслушаць туго праграму на стужцы. Але тады да рэалізаціі праграмы ані на сцэне, ані на магнітнай стужцы справа не дайшла. Паводле чутак, Уладзімер Мулявін, ухваліўшы зроблены гітарыстам Аляксандрам Кацікам, пажадаў, аднак, каб праграма і лічылася праектам уласна Каціка, а не “Песньяроў”. Зразумела: як гэта дзяржаўны ансамбль будзе съпяваць песьні на вершы ворага народу? Таму праграма павіслі ў хісткім ідэялагічным паветры і матэрыялізавалася толькі цяпер, на гроши ўжо “Беларускіх песньяров”. На адваротным баку вокладкі слухачу нават папярэджваюць, што альбом ня варта разглядаць як чарговы дыск “Песньяроў”. Але скажу адразу: свайго слухача ён знойдзе.

Вось толькі ня варта чакаць ад яго ніякіх адкрыцьцяў. Аляксандар Кацікаў разылічваў на дапамогу тых “Песньяроў” і напісаў музыку, якая практична не выходзіць за межы звязкай стылістікі ансамблю. Музыка традыцыйная, а вершы Ларысы Геніуш – гэта выключна лірка, у дачыненні да якой нават акулярысты ідэялагічны камар носа не пададкнен. Добрая, ціхія, прыгожыя вершы (адна з песьні альбому напісаная на слова Валянціны Аколавай). “Краю мой родны” запіваў сам Уладзімер Мулявін. У астатніх саліруюць Ігар Пеня, Алег Казловіч, Валеры Дайнека, якіх мы сейняня ведаєм як “БП”. Ёсьць і адмыслова запрошаныя музыканты – гітарыст Уладзімер Ткачэнка, саксафаніст Ігар Люты, піяніст Алег Молчан, гітарысты Аркадэй Іваноўскі і Віктар Малчанau.

Цікавы факт: тэксты да альбому надрукаваныя па-расейску, тэксты песьні – як тое пісала паэтка. Можна пашкадаваць, што яскравых мэледыяў тут няма, а як творы асабна ўзятыя наўпыш запамінаюцца “Ой, пайду” (дзякуючы ўдалай рytмічнай аснове) і проста “Песьня” – наўлепшы твор праграмы.

Ва ўсякім разе, ініцыятар стварэння праграмы, кампазытар ды аранжавальнік Аляксандар Кацікаў выступае тут, згадаіцца, у нечаканай ролі. У “Песньяроў” ён успрымаўся як адзін з многіх, а тут – як сапраўдны творца, у пэўным сэнсе нават як герой: у часы агульнага ідэялагічнага ачмурэння выдаць праграму на вершы паэткі, якай дагэтуль не праўдзіла ўлада, – сапраўдны ўчынок.

А яшчэ – съведчанье таго, які з калектывам жыве, а які... Ой, калі дакчакі, блін!..

Беларускі слушачель

фільмографія

Усе жывыя

“СЫЛЁЗЫ БЛУДНАГА СЫНА”, “САЛОДКІ ЯД КАХАНЬНЯ”.

ФІЛЬМЫ З УДЗЕЛАМ ВІКТАРА ШАЛКЕВІЧА.

(Р) “БЕЛАРУСКІ ВІДЭАКЛЮБ”, 2000.

“Беларускі відэаклуб” робіць тое, чым насамрэч павінна была бы займацца дзяржава яшчэ пры спазнальным момант ісцінні міністру культуры Сасноўскім і пры цяперашнім міністру Гуляку. У бухаці гэткімі сродкамі падтрымку расейскага кіно і асабістасці Сямагі – трэба мець сапраўдны дзяржарыўны розум. Знайсці хоць нейкія гроши на падтрымку нацыянальнага кіно маштабы дзяржарыўнага мысленія, плаўне, не дазваляюць. Што ж, будзьма мысліць у катэгорыях больш прыемлемых, затое – рэзальных.

Новая відэасцака ад “Беларускага відэаклубу” напэўна не страсяне беларускай кінаграмадзісці. Ды на фоне амаль поўнай адсутнасці беларускага кіно на відэакасцях гэтае выданье не зауважыць нельга. Зь некалькіх прычынаў.

Па-першым, нараджэнне абодвух фільмаў тады ці іншай звязана з імем Віктора Даўшукі: калі першы зь іх звязы з вучнем знанага рэжысёра, дык другі праста пазначаны ягоным імем. Па-другое, абодвя яны не былі шырока паказаны з часу іх стварэння (1995 і 1996 г. адпаведна). Па-трэціе, у абодвух фільмах у цэнтры – актор, музыка і выкананца Віктар Шалкевіч, якога асабна прадстаўляюць таксама на трэбах дакладна ў іх аўтографах.

Мушу прызнацца: у рэальнасці пасыльна праглядзіць касэты, інтыгі значна на паменела.

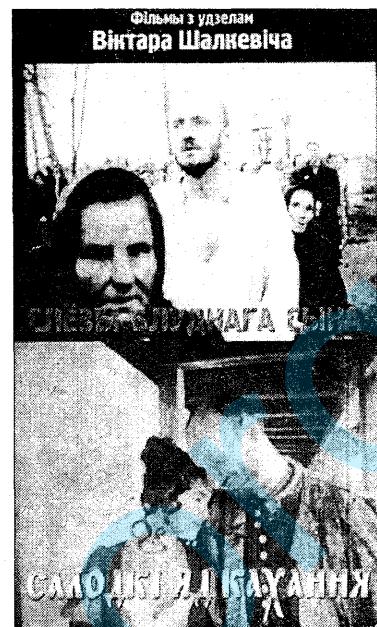
Першая стужка звязана з паводле сцэнару рэжысёра Віктора Асьлюка і гісторыка Генадзя Сагановіча. Па форме гэта своеасаблівая прыпавесць, зъмест якой звернуты да разуму і пачуцьцяў тых, хто тады і не зрабіў “савецкім народам”. Со савецкіх людзі сэнс той прычты наўрад ці зразумеюць. Варта згадаць, што фільм здымается гадоў шэсць тыму, калі на разумы людзей можна было пайгурнуць праз публіцыстыку, праз жывы зворт да рэшткай шэрага рэчыва. Тады тое ўзўдзейнічала. Сёння ж, на маю думку, такі прымес лабавога ўдару выніку ня мае. Людзі у месце сваіх ініцыятываў і не адгукніца на пункцію масгрупу нават без

агулнае анэстзіі. Добра, гож звязыты фільм, мне здаецца, у нашыя дні ўспрымацца або зь неікім недаведарам, або са скепсысам. Ён прытым напэўна на страці моцы для тых, хто адвараны ад рэзальных хады часу, жыве ў дырывае ад інфармацыйных патокаў. Для тых жа, хто біўся за прынцыпы, давяраў лідэрам і расчараўся ў іх, фільм, байды, на больш, чым праста напамінка пра тое, што ёсьць і такое вось беларускае кіно, стваральнікі якога на страцілі сумленья ды прафесійнасці. Вось чаму “Сылёзы блуднага сына” павінны трапіць туды, дзе кіно наўгл паказываюць рэдак. Менавіта там гэты фільм яшчэ мае шанцы канкураваць зь якім “Моцным аршкам”. У горадзе – наўрад. Но час занадта хутка пльве...

Віктар Шалкевіч тут выступае ў ролі пэўнага сымбалю, сэнсавай звязкі паміж эпізодамі. Вырашыць гэтыя мацтакоўскія звязы задачы ад яго наўрад ці патрабавалі. Хапіла запамінальнае выглядзу, сапраўднай магічнасці позірку. Фільм адпавядае жанравай задачы, і я не выключаю, што на пэўнім моманце развязвіцца (прабачце!) нашага грамадзтва, у пэўнай сітуацыі ён можа нібыта амаладзіцца, прабіць шкарпу-лінію мазгавых арэхаў і стрэліць дакладна ў “дзесіцы”. Сёння ж, яшчэ раз паўтару, ён здольны змусіць задумца толькі нямогіх...

“Салодкі яд каханьня” (48 хв.) звязаны Віктарам Даўшукі і апэратарам Уладзімерам Спaryшковым (годная ўвага работі!). Гэта ўжо цалкам гульняўная стужка, у якой Віктар Шалкевіч мае куды больш працы ў простым і пераносным сэнсах. Ён выконвае тут дзівэ ролі – эккурсавада па Нясвіжскім замку і ўласна каралі Жыгімонта, які гэтак палка любіць барбару Радзівіл. Гісторыя іх каханьня заслугоўвае, безумоўна, больш маштабнай кінапрацы. Гэта ж – у пэўным сэнсе фрагмэнтарная, павярхойная і далёка не звойдэды здольная пераканацца нават простага аматара “Санта-Барбary” (не Радзівіл!). Шаноўны Віктар Даўшук, на мэ глыбокае пераканааны, пралічыўся з выбараў наўраднай ролі Барбары: яна – няякі Такі пригожанка, маладзенчык, але няяк не нараджае жанчыны, якіх не нараджае жанчыны.

Фільмы з удзелам Віктора Шалкевіча

здольны закружыць галаву каралю. Задробная для гэтага. Ня ў тым сэнсе, што сяякрусе Боне хлопніу мухабайкою – і няма герайні, а ў тым, што дзяячына на здоле загуціць ролю так, каб энэргетыка ад яе разъялялася пырскамі ў розныя бакі. І я так і не павернуў, што яна была чымсьці цікавая Жыгімонту як хоць бы, прабачце, калега па сэксе, калі толькі той у ВКЛ існаваў. Тым больш яна не была цікавая – такое ўражанне – Шалкевічу, які, як Жыгімонт, толькі ў кабетах, здэцца, ведае. Ня маючы адпаведнай партнёркі, Віктар, такое ўражанне, так і на здолеў сам разгарнуцца ва ўсю шырью акторскага досьведу. І ў выніку атрымалася: крху дээтківу, крышкаву жахау, кропля эротыкі, напал жарсцяй на фоне гісторыі і муроў чамусцьці адначасова Нясвіжскага замку – і маеш!

Зноў жа: тады, у 1996 г., фільм гэтых відэасцакаў атрымалі бы аўдыторию. Но яшчэ не загналі ў спэцшовы імкненне больш даведцаца пра сябе, што можна было рабіць у любой форме. Сёння ж здымыца кіно, здольнае выціснуць сылёзы з вачэй, прымусіць хоць бы задумца, магчыма або толькі пры ўмове вар’яцкага, як наша маштабы, фінансаваныя, або пры ўмове, што акторы спрацоўваюць так, быццам здымыца здаўшыся ў апошні раз, гатовыя памерці ў кожным кадры.

Жыгімонту ў гэтым фільме, здаецца, памерці прости не дазволілі (мусі запісаць для раздзімы яшчэ адзін альбом), Барбара памерці, на жаль, не была здольная. Віктар жа Даўшук выступіць у ролі Боны Сфорцы не здагадаўся.

Кожны мае пэўныя крытрыі для выціснення “сапраўднае музыкі” (адмыслова бяру ў друкосіце не толькі як цытуату, але і як історіі такіх саміх, які “рок-н-рол”, “папса”). Я была б узрадавана, пачуўшы ў беларускую штосьці ў манеры ангельскай COIL, вугорскай MASFEL альбо чэскай UJE JSMIE DOMA (крый Божа, не капіяваны), групой, папулярных адно ў вузкіх колах як у сваіх краінах, так і ва ўсім свеце. Але я ня маю права сцівярджаць, што менавіта гэты фільм – сапраўдная. Дарэчы, наўнансацьці, што памерці здымыца здымыца – падобная. Я ведаю, якія мэты маюць “энэрэмшыкі”: сцяждома “ніясыць мову ў народ”, рзыкуючы выкляпаць хвалю абурэнчынай “дарослыя сур’езныя людзей”, ці папрости робіць тое, што ім самім падабаецца. Але ці ж гэта кепска, калі таког

Калі зірнуць на этнічную мапу Беларусі, можна заўважыць на поўначы Шчучынскага раёну частку, пазначаную іншым ад астатніх тэрыторый колерам. Тут жывуць палякі. Гэта мая маленская радзіма.

Мястечка Васілішкі – адзін з польскіх цэнтраў падночнай Шчучыншчыны. Вядома яно з 1440 г., калі цераз яго праяжджаў Казімер, будучы вялікі князь літоўскі і кароль польскі. Васілішкі былі цэнтрам старавінства, уваходзілі ў Віленскую ваяводзтву. Пасылья далаўчыніна да Радзімскай імперыі ў 1795 г. увайшлі ў Лідзкі павет Віленскай губерні. У 1921 г. падвалье Рыскай дамовы мястечка адышло да Польшчы, стала цэнтрам гміны. Тут былі адчыненыя дзве школы: жыдоўская, для дзяцей местачковых жыдоў, і польская, першыя чатыры класы якой абавязаныя былі наведаць усе дзецы з мястечка і прылеглых да яго вёсак. Для дзяцей, якім далёка было дабраца да школы, была пабудаваная адмысловая хата, што адчынялася кожнае зімы. Гаспадаркі да 1939 г. людзі мелі пераважна серадняцкія: 1–3 кані, 2–4 каровы, сvinyni, авечкі. Беднымі, са словаў старых, былі толькі гультаі і п'яніцы. Калі ў каго не было досьць зямлі, каб пракарміць сям'ю, ён ішоў у заробкі да пана альбо да багатага жыда.

Гады свайго юнацтва і маладосці старыя згадваюць з пэўнай настальгіяй. Ня дзіва – у параўнанні з калектывізацыяй, што распачалася напрыканцы 40-х, “польская” часы сапраўды паўстаюць у ружовых колерах: “Нікепска жылі людзі, свабода была...” 39-ы год і савецкі гвалт над сялянствам пакінулі глыбокі сълед у памяці тутэйшых палякаў, глыбейшы нават, чым другая сусветная вайна. Адразу пасылья прыходу савецкіх войскаў тутэйшыя паны, а таксама хто-ніхто з заможных сялянаў, былі пазбаўленыя маёмы і высланыя ў Сыбір. Многія, каб пазыбегнуць такога лёсу, кідалі гаспадаркі і ўцякалі ва ўжо занятую немцамі Польшчу – “на радзіму”. Вам і сёньня назавуць імёны тых, хто воляў лёсу пакінуў тутэйшыя мясьціны, апынуўся ў Сыбіры, Польшчы ці проста зник, як гэта часта тады здаралася. Прыйшоў немцаў прынёс адносны спакой. Людзі маглі спакойна працаўцаць, жаніцца, нараджаць дзецы. “Вызвольнае” савецкае войска падчас наступлення часткі сталіца Васілішкі і пару наваколных вёсак, моцна пашкодзіла мястечка. А пасылья надышоў сорак восьмы год – год росквіту калектывізацыі ў Заходній Беларусі. Ідэя “съветлае будучыні”, за якую трэ было аддаць усё, што маеш і працаўцаць задарма з ранку да ночы, мала каго вабіла. У калгас натуральная заганяла: “Ня хочаш ісьць у калхоз, табе налаг прышлюць. Заплоціш, а праз два дні новы, яшчэ велькі. І так пакуль не аддзяруць, як ліпку. Быдла, коні забіралі ўночы. А потым голы мусіў ісьць. А хто зразу пайшоў, пажыў троху на запасах”. За адзін працаўдень у калгасе давалі 200 грамаў зборожжа, тады як за польскім часам на грошы, заробленыя за дзень працы ў пана, можна было купіць калі двух пудоў зборожжа. Калектывізацыя выклікала голад, па вёсках пайшлі жабракі, якія са съязьмі ў вачах прасілі “хочь скарынку хлеба, хочь якую хапейку”. Хлеб у вясковых крамах не прадавалі, і людзі вымушчаныя былі ехаць у Горадні (за 70 кіляметраў!), бегаць па крамах – больш за два боханы ў руکі не давалі – звіраць так торбу-другую, каб надоўга хапіла, і везіці дахаты... Пасылья, у часы “брэжнёўскага камунізму”, калі заробкі ў калгасе зрабілі большыя, стаўленне вяскоўцаў да калгасу змінілася ў лепшыя бок. Сёньня многія тутэйшыя палякі, асабліва тыя, хто на ўласныя вочы ня бачыў калектывізацыі, папросту не ўяўляюць жыцця без яго, хоць і ўсыведамляюць, што сёньняшнія адносная заможнасць ісць вынікам не дабротаў калгаснай сістэмы,

Падпольскім крылом

Падарожжа да шчучынскіх палякаў

а дапамогі “гарадзіцкіх”, а то й “польскіх” свякоў. І зарабляюць людзі дзе толькі ёсьцьмагчымасць, бо на калгасную зарплату ў 20 тысяч не праждывеш. Апошнім часам гаспадарка тут усё больш натуралізуецца, а за гроши людзі набываюць прымесловыя тавары. Усё больш зьяўлецца коней – універсальны цяглавай сілы. Адзіная проблема – нарыйхтаваць сена на зіму, але гэта каштне значна таніней за паліва для машыны. Калі трэба паехаць куды далёка, карыстаюцца аўтобусам. Калі хто мае старэнкі легкавічок, дык карыстаецца ім досьць рэдка – дарагое гэта на сёньняніе задавальненне.

Не спадзяўайцяцца, што, патрапіўшы сюды, пачуеце чистую польскую мову. Пераважае беларуска-расейская трасянка, у якой польскіх словаў усяго калі 10–15%: “дзіс” – “сёньня”, “жадны” – “нікі”, “загарак” – “гадзінік”, “той рок” і “тэты рок” – “летас” і “сёлета”, назвы месяцаў ды іншае. “Той рок бульба кепска была, жаднага не было на вёсцы, хто добра сабраў, а гэты рок добра, велька ўрадзіла”. Польскамоўны чалавек не застанецца сёньня тут у моўнай ізоляцыі, і калі адказаць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне давялося прысуніць яму па-польску здолеюць хіба што старыя людзі, дык зразумеюць усе. Але кожнае новае пакаленне ведае мову продкаў усё горш, і, калі ня спыніцца гэтая тэнденцыя, праз нейкі час ня будзе каму адказаць на пытаныне, задане па-польску. Гэта ўлічваюць і съявяты. Аднаго разу міне

МЭДЫ

Дылдзячыны!

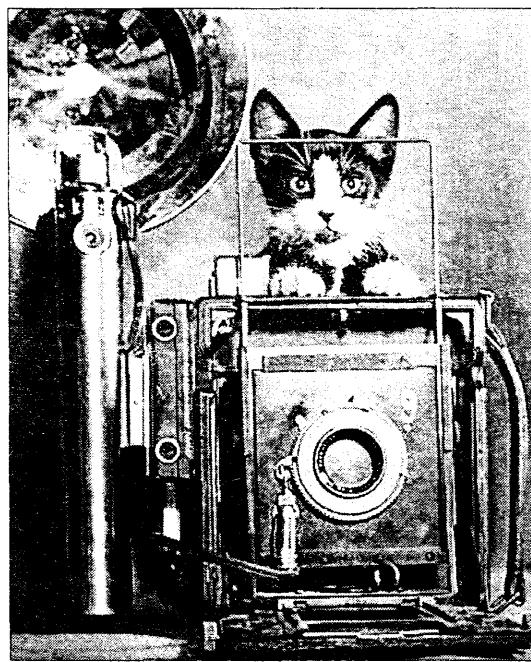
Віцэ-прем'ер ды міністар замежных справаў Міхал Хвастоў выйшаў на тэлеэкран, і гэта была "Падзея". Прамаўляў ён па-расейску, хача беларускую ведае няблага. Але ж пытальні "дзэйжурнага" БТ былі расейскамоўнымі, таму даруем міністру. Як той казаў — малі, Мялешка, твая ляпешка.

Мялешка спытаўся Хвастова, ці не шукае Масква сваёго новага стаўленіка перад беларускімі прэзыдэнцкімі выбарамі. Міністар адказаў, што з размовай з расейскім калегам Іванавым такога не адчуў, а потым узяў ды заяўіў: "Па-моіму, вынік прэзыдэнцкіх выбараў — ён зразумелы".

Тут і праграма скончылася: во што значыць сапраўдны прафесіяналізм! Пераможка Лукашэнка — Хвастоў скажа, што нават у цязкія часы нізкага рэйтингу прагназаваў ды каўаў перамогу. А прайграе — можна будзе заявіць, што яшчэ ў студзені прадбачыў ганебны ўход дыктатуры.

Зъяўляўшы ў Маскву самастойна ды распавёшы пра гэта ў "Падзея", праць тыдзень сп.Хвастоў — каб не пайсці на прыём да кіраўніка КНГ АБСЭ ў Менску Ганса-Георга Віка — паляцеў туды ж разам з Лукашэнкам адкрываць дні культуры Беларусі, што фінансаваліся газавай фірмай "Ітэра", дзе цяпер працуе прасты беларус Іван Ціцянкоў.

БТ не амежавалася паказам таго, што разам з міністрам культуры Рәсей Швыдкім ды кіраўніцтвом МХАТу Даронінай такі самы мэдаль Францішка Скарыны атрымаў проста культурны ѹельмі дыпляматычны чалавек Iгар Макараў, прэзыдэнт "Ітэра". Ужо ў першых рапортажах з Москвы па прылёце Лукашэнкі буйнымі плянамі прадаманістралі журнالісткі блякнот з сымболікаю "Ітэра". Гэта

ледзь ня першы выпадак на БТ, калі схаваную тэлерэклому, ці, па-маскоўску, "дъжынсу", устаўіў ў афіцыйны сюжэт пра Лукашэнку.

Яшчэ адна піараўская акцыя атрымалася на наступны дзень. У "Панараме" паслыши кардаў, дзе паказвалі, як на ўваходзе ў Міністэрства ўнутраных справаў ляжыць зьбіты аховаю журналіст Валеры Шчукін (хоча камэнтар быў праста ганебны для калегі-журналіста, аднак нармальны для новага службовца БТ Юркі Пракопава), пайшоў чарговы сюжэт Алены Ладуцькі з Москвы. Як заўсёды, БТ скрала відэакарцінку з РТР, замазаўшы лягатып апошняга, а сама Ладуцька верашчала тэлефонам — як заўжды, па-расейску. Напэўна, грошай на нармальны тэлеперагон з братніем Москвы не хапіла. Але ж дыктарка Ларыса Грэйнко знайшла выйсьце: прынесла прафесійне за якасць гуку, што магла быць леп-

шай, ды патлумачыла: "Проста Алена Ладуцька перадавала па тэлефоне".

А то мы думалі — па факсе (простым або інтэр...) ці праз пайджэр. Дыпляматку Грэйнко не пераробіш.

Асьцярожна — трансформеры!

Прыкольная газэта "Советская Белоруссия" мае ня толькі прыкольную назыву, але й вартаў яе загалоўкі. "Гондолы на приколе" — пра спыненне руху на каналах Вэнэцій. Або першапалосны загалоўкі пад адной рубрыкай "В стране", калі іх чытаць не паасобку, а запар. Скажам, "Осторожно — мясо! Чистая работа — Разные судьбы". Або яшчэ: "Дома-трансформеры. С точностью до градуса — Смерть подвале". Побач на першай старонцы інтэрв'ю з выбаркамаўкай Ярмошынай: надейным фота — слова "Хочешь — значит можешь!" На другой старонцы таго ж нумару за пятніцу — фатадымак чаргі ў абменны пункт ды загаловак: "Финансы не любят суеты".

Да "братанскай" амбасады!

Цікавая лінгвістычная знаходка атрымалася ў кіраўніка прэсавага цэнтра Прокуратуры Беларусі Аляксея Таранава ды газэты "Чырвоная змена". Паведамленыя пра трох жыхароў Полацку, якім інкрымінуша арганізація ўзброеная банды разам з чатырма жыхарамі Расеі, мае загаловак: "Разам з "братанскай" Русью".

Па-першое, цяпер ёсьць гім новых беларусаў, што інтэгруюцца з новымі расейцамі: "Мы, беларусы, з братанскую Русью...". А недзе ў сярэдзіне тэксту — радкі "Але ад тайгі да "братанскіх" ды мораў Пінск наш чырвоны ѹкрытія нораў".

Па-другое, калі вы ў часе дэмантрацыі апазыцыі пачуце заклік "Да "братанскай"

амбасады!", гэта ня значыць, што трэба йсьці да ангельцаў на Маркса, 37. На ўвазе маецца расейская амбасада на Старавіленскай, 48.

Мёрскі альлагалізм ды прыходні з космасу

Дасыціныя журналісты працуяць у газэце "Вечерний Минск", што нібыта выдаецца на расейскай ды беларускай мовах, калі вершы штодзённаму надпісу ў канцы апошніх старонкі. Пад рубрыкай "В Мингрисполкому" надрукавалі загаловак "Почему люди пьют и прогуливают?". А побач — інтэрв'ю з дырэктаром "Менскіх тэлевізійных інфармацыйных цэнтраў" Ю.Басілеўскім.

Пытальнік журнالіста: "Вы казалі пры нашай сустрэчы ў пачатку 2000 г., што касця-мічныя прыходні ўваішлі ў 150—160 тыс. кватэрэй менчукой розных рэгіёнаў гораду. А што маєм сёньня?" Адказ: "Каблявана калі 190 тыс. кватэрэй менчукой".

Зьміцер Калярадзкі

Пэрліны «Белорусской газеты»

Уладзімер Валанін у «Белорусской газете» ражучучы падтрымлівае ідэю вылучэння Крамліёма Уладзімера Мацкевіча ў якасці кандыдатаў у прэзыдэнты Беларусі. Анализуючы розныя аспекты такога варыянту, ён гры кандыдату ўздумвае ўзброеная банды разам з чатырма жыхарамі Ресеі, мае загаловак: "Разам з "братанскай" Русью".

Па-першое, цяпер ёсьць гім новых беларусаў, што інтэгруюцца з новымі расейцамі: "Мы, беларусы, з братанскую Русью...". А недзе ў сярэдзіне тэксту — радкі "Але ад тайгі да "братанскіх" ды мораў Пінск наш чырвоны ѹкрытія нораў".

Па-другое, калі вы ў часе дэмантрацыі апазыцыі пачуце заклік "Да "братанскай"

Лёнік Кінкель

Прадаю:

Статут ВКЛ 1588 г., ЗПКіБ (г.Менск, Менск, вобл. У 2 кн., Берасць, вобл.); факс, выд. Кіеўскі Псалтыры 1397 г.; 36. Тв. У.Караткевіча ў 8 т.; Энц. Дав. "Ф.Скарына"; Энц. Прыроды Беларусі ў 5 т. Т.: 258-43-54

Кошты на платныя прыватныя абвесткі

— да 20 словаў (тэксты модуль) — 105 руб.
— звыш 20 словаў (тэксты модуль) — 132 руб. за кв.см.
— аформленая абвестка — 66 руб. за кв.см.
— аформленая абвестка — памерам больш за 24 кв.см. з улікам кошту арыгінал-макету — ад 87 руб. за 1 кв.см.

За абвесткі пра сямейныя падзеі — зыніжка.

Абвесткі палітычнага характару і ад грамадзкіх арганізацій мусіць аплочвацца паводле рэжымных расцэнк для камарційных абвестак.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба пералічыць гроши праз пошту пераводам на разылковыя раҳунак: рэдакцыя газэты «Наша Ніва», р/р 3012213050010, Ленінскія аддз. ААТ «Белбізнесбанк» Менску, код 763.

На зваротным баку бланку паштовага пераводу ў сэктары «Для пісмовых паведамленняў» запісваецца дакладна ў чытэльні тэкст абвесткі, тэлефон для сувязі і абавязковая дадацца сказаць: «За рэкламныя паслугі».

Наша Ніва
незалежная газета

сакратарка рэдакцыі Настя Бакшанская

заснавальнік праекту Сяргей Дубавец

в.а. галоўнага рэдактара Андрэй Дынько

заснавальнік Павал Жук

карэктарка Віялета Кавалёва

стыліст-редактар Мікола Раманоўскі

намеснік гал.рэдактара Андрэй Скуро

адказны сакратар Аляксей Чарняў

выдавец рэдакцыя газэты "Наша Ніва"

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:
220050, Менск, а/с 537
Tel/fax: (017) 213-32-32
E-mail: nn@irex.minsk.by
http://members.nbc.com/nasa_niva/

© НАША НІВА Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 6 палос фарматам А2. Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Скарыны, 79. Рэдакцыя не ўжысе адказнасці за змест элемінаваных абвестак. Кошт свободны. Пасыўнічанне арэгістрацыі пісымчынага выдання № 581 ад 4 ліпеня 1996 г., выдадзенне Дзяржаўным камітэтам па друку Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрес: г.Менск, пр. Газэты «Ізвестія», д. 8, від. 173. Наклад 3720.

Нумар падпісаны ў друку 21.1.2001.

Замова № 342.

Рэдакцыйны адрес: Менск, Калектарная, 20а/2а

МЭДЫ

Дылдзячыны!

Віцэ-прем'ер ды міністар замежных спраў Міхал Хвастоў выйшаў на тэлеэкран, і гэта была "Падзея". Прамаўляў ён па-расейску, хача беларускую ведае няблага. Але ж пытальні "дзэйжурнага" БТ былі расейскамоўнымі, таму даруем міністру. Як той казаў — малі, Мялешка, твая ляпешка.

Мялешка спытаўся Хвастова, ці не шукае Масква сваёго новага стаўленіка перад беларускімі прэзыдэнцкімі выбарамі. Міністар адказаў, што з размовай з расейскім калегам Іванавым такога не адчуў, а потым узяў ды заяўіў: "Па-моіму, вынік прэзыдэнцкіх выбараў — ён зразумелы".

Тут і праграма скончылася: во што значыць сапраўдны прафесіяналізм! Пераможка Лукашэнка — Хвастоў скажа, што нават у цязкія часы нізкага рэйтингу прагназаваў ды каўаў перамогу. А прайграе — можна будзе заявіць, што яшчэ ў студзені прадбачыў ганебны ўход дыктатуры.

Зъяўляўшы ў Маскву самастойна ды распавёшы пра гэта ў "Падзея", праць тыдзень сп.Хвастоў — каб не пайсці на прыём да кіраўніка КНГ АБСЭ ў Менску Ганса-Георга Віка — паляцеў туды ж разам з Лукашэнкам адкрываць дні культуры Беларусі, што фінансаваліся газавай фірмай "Ітэра", дзе цяпер працуе прасты беларус Іван Ціцянкоў.

БТ не амежавалася паказам таго, што разам з міністрам культуры Рәсей Швыдкім ды кіраўніцтвом МХАТу Даронінай такі самы мэдаль Францішка Скарыны атрымаў проста культурны ѹельмі дыпляматычны чалавек Iгор Макараў, прэзыдэнт "Ітэра". Ужо ў першых рапортажах з Москвы па прылёце Лукашэнкі буйнымі плянамі прадаманістралі журнالісткі блякнот з сымболікаю "Ітэра". Гэта

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІДАНЫ

Віншум маму Свету і тату Міхася з нараджэннем яшчэ аднаго беларуса. Крысыніца і Уладзімер Пунынскі, Настя Бакшанская. Казікі! З нараджэннем браціка! Гуліяймася разам! Максім і Барбара. Беларускі дзіцячы садок віншуе сям'ю Фасьевых з нараджэннем другога сына! Так тримаць! Каханая магіна! Віншую цікаве са съявамі. Усяго табе самага лепшага. Віншум беларускі нацыянальны ліцей і сп. Коласа з 10-ай гадавінай пасыпахавага змагання! І курс, 12 група Радунечка каханай! Віншуе са съявамі, здароўя, згоды з сабою, добраўка. Съяв без цыфраў. Але ж — шарасць. Алех

ДЗЕДАУЧЫНА

Дасылдующая праблемы "дзедаўчыны" ў войску. Чакаю адлавіднікі інфармацыі з Вашага досьведу. А/с 30, Гомель

ДРУКАРКА

Куплю невядомую друкавальную машынку. Т.: 544-20-53 (Заслаў) Аддам ахв